

Pētījums par Latvijas iedzīvotāju medijpratību un mediju satura lietošanas paradumiem

SABIEDRĪBAS APTAUJA UN
DZIĻĀS INTERVIJAS AR MEDIJU EKSPERTIEM

© “Latvijas Fakti”, 2021.g. jūlijs - septembris

SATURS

1. Metodoloģiskā informācija
2. Mediju izvēle un lietošana
3. Latvijas mediju radītā satura, vietējo un reģionālo ziņu vērtējums
4. Latvijas sabiedrības medijpratība
5. Uzticēšanās medijiem
6. Attieksme pret NEPLP liegumu Latvijā retranslēt programmu “Rossija RTR”
7. Autoritātes, viedokļu līderi

1. Metodoloģiskā informācija

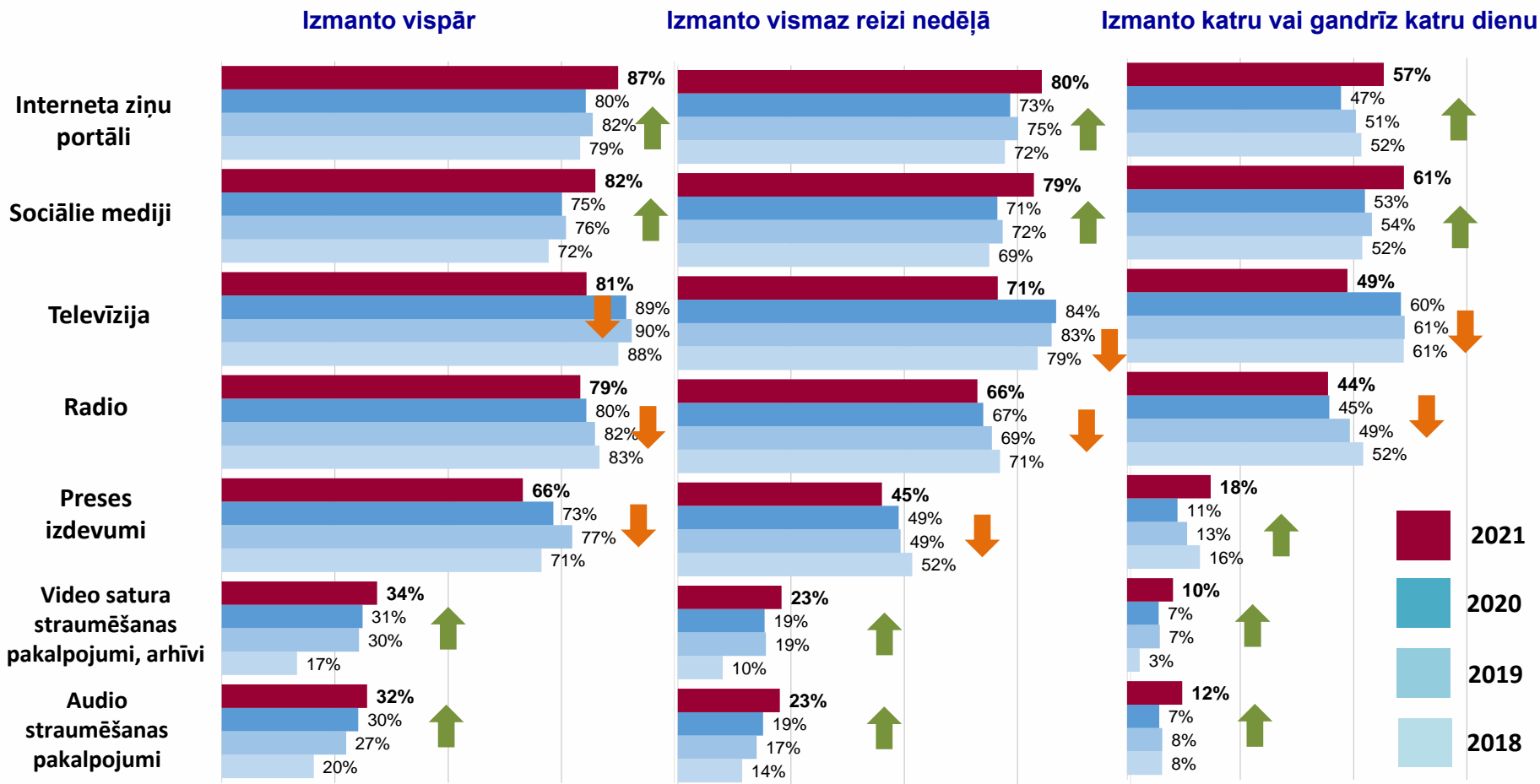
PĒTĪJUMA PASŪTĪTĀJS	Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome
PĒTĪJUMA VEICĒJS	Tirgus un sociālo pētījumu centrs "Latvijas Fakti"
MĒRĶA GRUPA	Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecuma grupā no 16 gadiem un vecāki, tajā skaitā mazākumtautību Latvijas iedzīvotāji un jaunieši vecumā no 16 līdz 30 gadiem
IZLASE	<p>Reprezentatīva sabiedrības izlase, kas veidota pēc daudzpakāpju nejaušās stratificētās atlases principa kombinēti ar kvotu elementiem.</p> <p>Aptaujā pēc stratificētās nejaušības principa tika iekļauti 1513 Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 16 gadiem.</p> <p>Stratifikācijas pazīmes:</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>a) Ģeogrāfiskā (administratīvi teritoriālā);</i> <i>b) nacionālā.</i> <p>Ģeogrāfiskais pārklājums: visi Latvijas reģioni (132 izlases punkti).</p> <p>Izlase aprēķināta, balstoties uz jaunākajiem statistikas datiem par Latvijas Republikas iedzīvotājiem.</p>
APTAUJAS METODE	Aptauja tika veikta, izmantojot kombinētu datu ieguves metodi: 75% interviju iegūtas, izmantojot tiešās (personīgās) intervēšanas metodi respondentu dzīves vietās un 25%, izmantojot datorizētas telefonintervijas.
INTERVĒŠANAS LAIKS	22.07.2021. – 9.09.2021.

2. Mediju izvēle un lietošana

Informācijas resursu/ mediju veidu izvēle un lietošana

Izlase: visi aptaujas dalībnieki

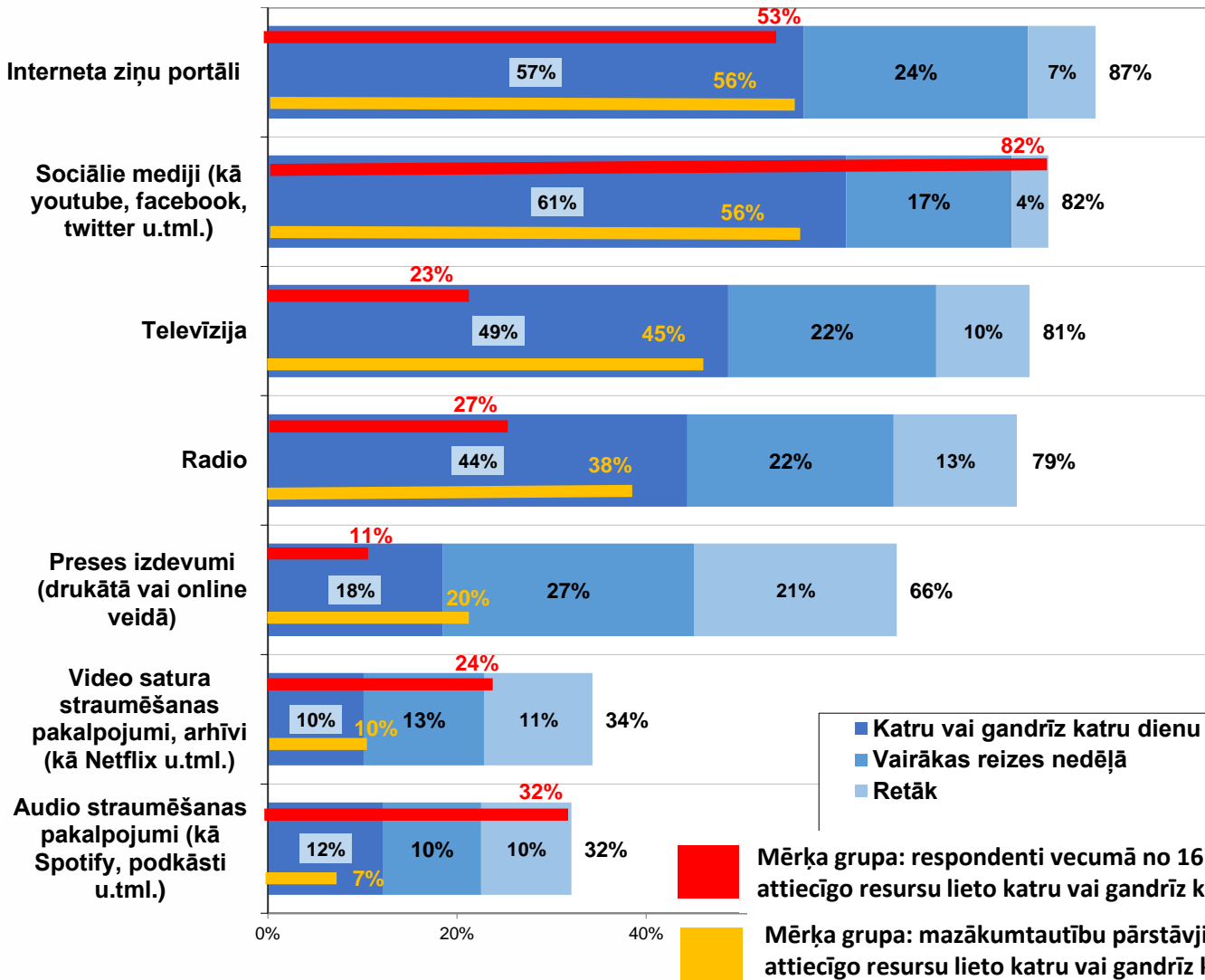

Tradicionālie mediji neizbēgami zaudē savu auditoriju un ar grūtībām var piemēroties jauno tehnoloģiju radītai komunikācijas videi. Sociālie tīkli veicina auditorijas segmentāciju, kur ir grūti noskaidrot tās vai citas grupas aprises. Cilvēki izvēlas informāciju no avotiem, kuriem viņi uzticas, bieži vien neuzdodot jautājumu par ziņas izcelsmi un patiesumu. Svarīgāks ir komforts, kuru rada uzticamu, parasti virtuālu, sabiedroto klātbūtne sociālajos tīklos.

Informācijas resursu/ mediju veidu izvēle un lietošana

Izlase: visi aptaujas dalībnieki

Sakiet, lūdzu, cik regulāri Jūs izmantojat šos medijus vai informācijas resursus?

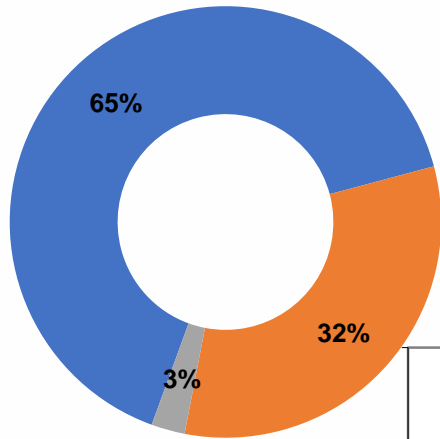
- «Jaunieši lielās līnijās tradicionālā izpratnē medijus vairs vispār nepatērē. Ļoti liela daļa iegūst visu viņus interesējošo informāciju sociālajos medijos, diskusiju platformās, tādās kā Tumblr (<https://www.tumblr.com>, kur katrs var šērot, ko grib.)»

- «Krievvalodīgie agrāko Krievijas federālo kanālu lietotāji, sakarā ar šo kanālu apraides ierobežošanu vispār ir pazuduši no mediju aprites, un neviens nezina, pie kā viņi ir aizgājuši un kā viņus uzrunāt... visticamāk, viņi ir meklējami «delfi.lv»...»

Domājot par saviem mediju izmantošanas paradumiem, kuram no sekojošajiem apgalvojumiem Jūs piekrītat vairāk?

(Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1513)

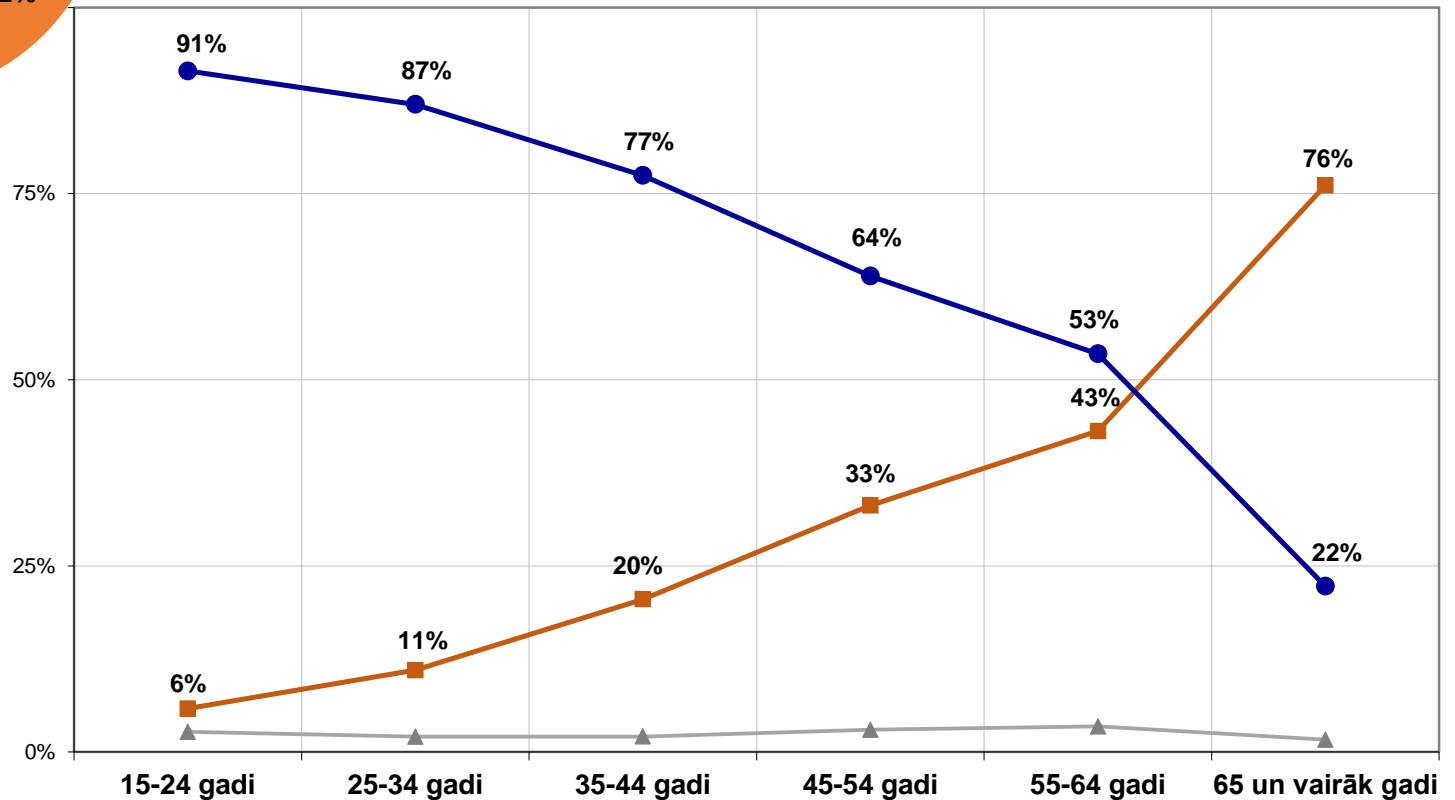
Tradicionālie mediji vs internets

■ Mediju saturu galvenokārt izvēlas lietot interneta vidē

■ Mediju saturu galvenokārt izvēlas lietot tradicionāli, izmantojot TV, radio, presi

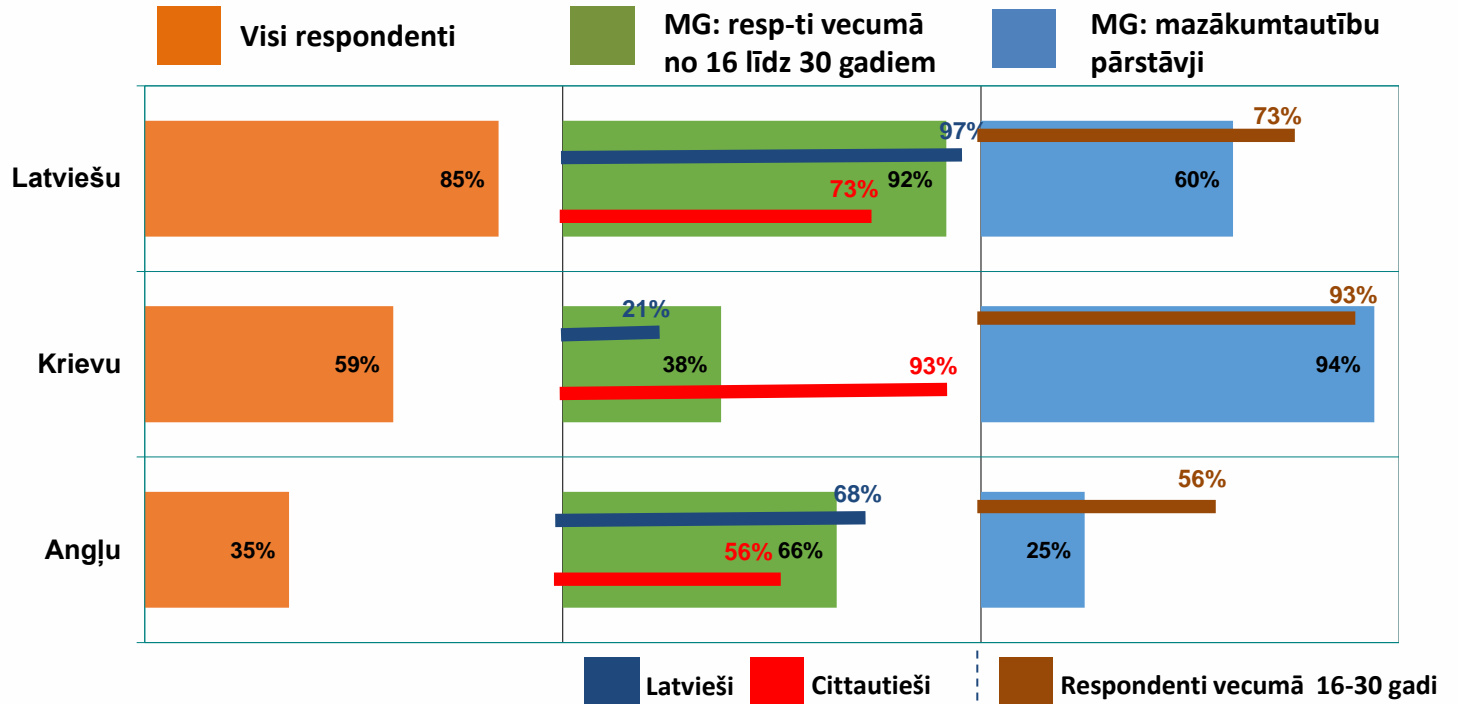
■ Nezina \ NA

Mediju lietošanas valoda

Kādās valodās Jūs ikdienā lietojiet medijus un informācijas resursus?

Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat izteikumam?

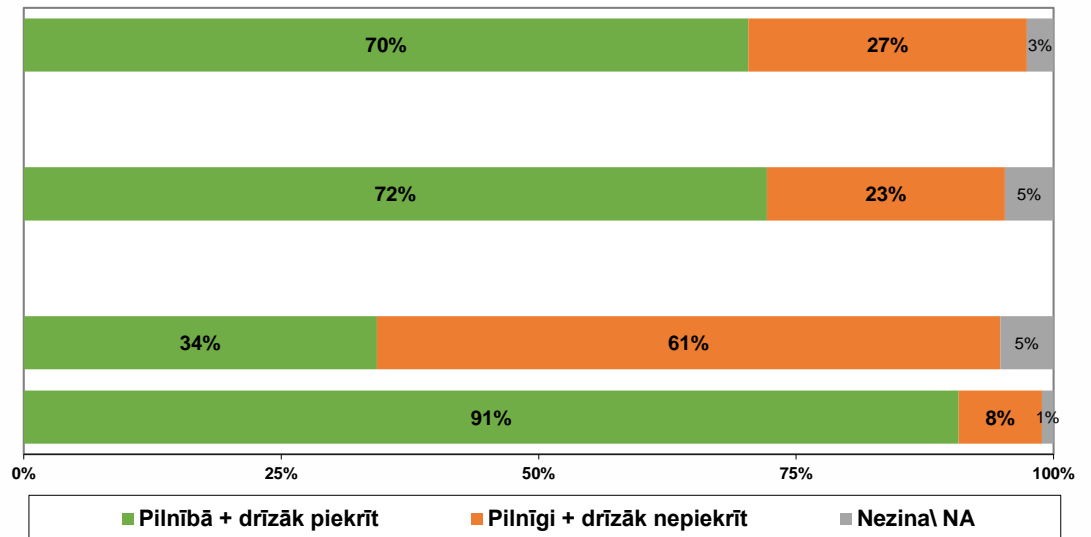
Interesējoties par vietējām aktualitātēm, notikumiem Latvijā, es došu priekšroku informācijai latviešu valodā

Visi respondenti

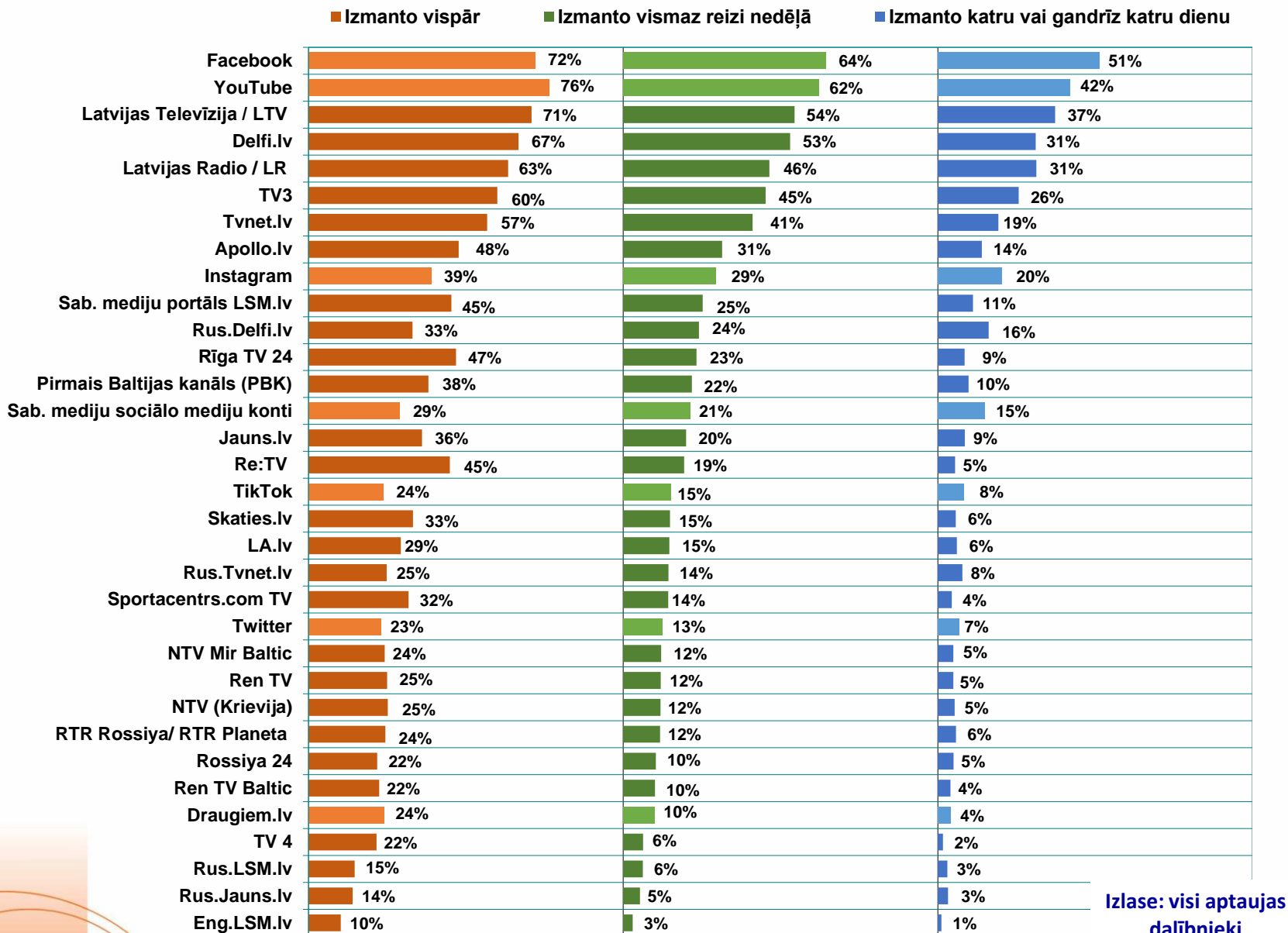
MG: resp-ti vecumā no 16 līdz 30 gadiem

Mazākumtautības

Latvieši

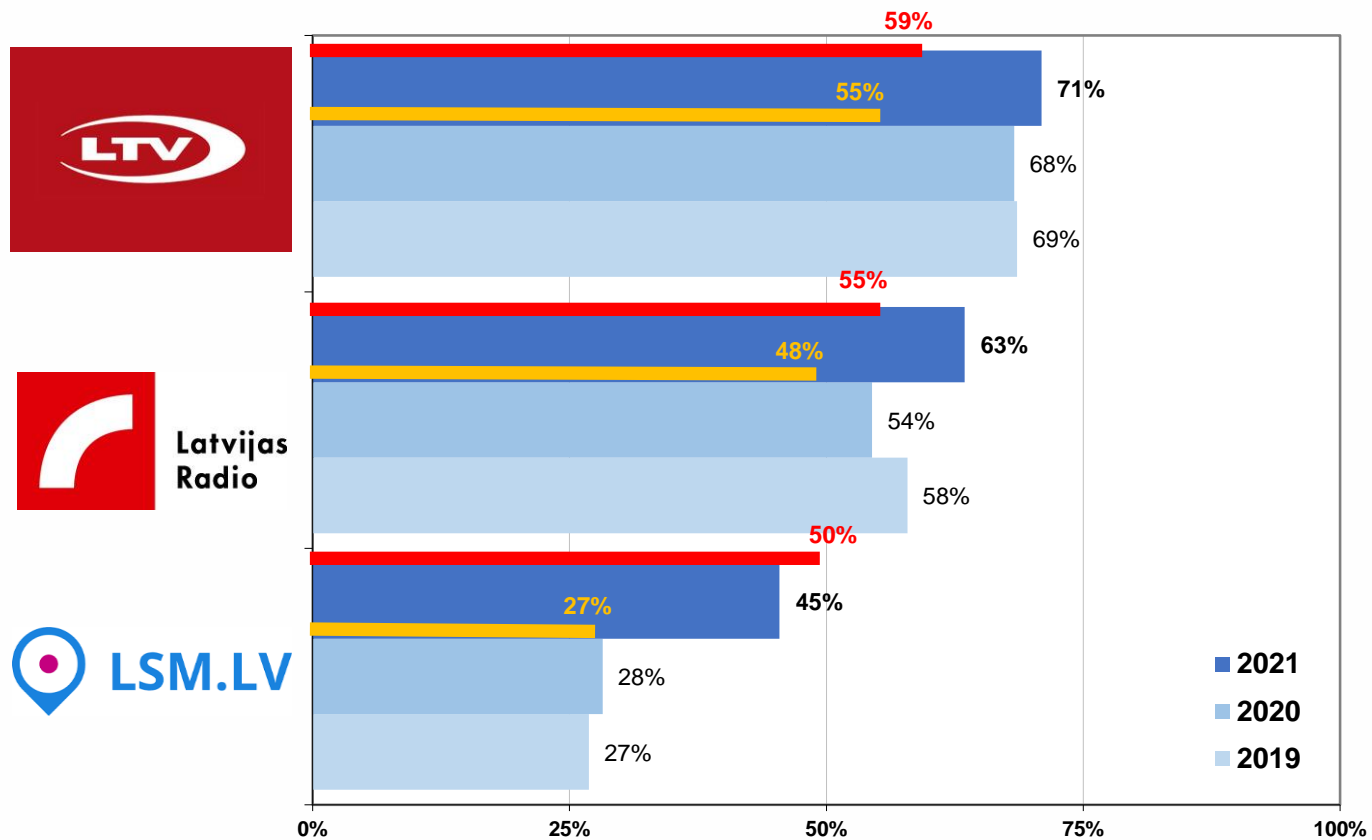
Populārākie mediji, to izvēle un lietošana

Izlase: visi aptaujas dalībnieki

Latvijas sabiedrisko mediju lietošana

Izlase: visi aptaujas dalībnieki

Mērķa grupa: respondenti vecumā no 16 līdz 30 gadiem

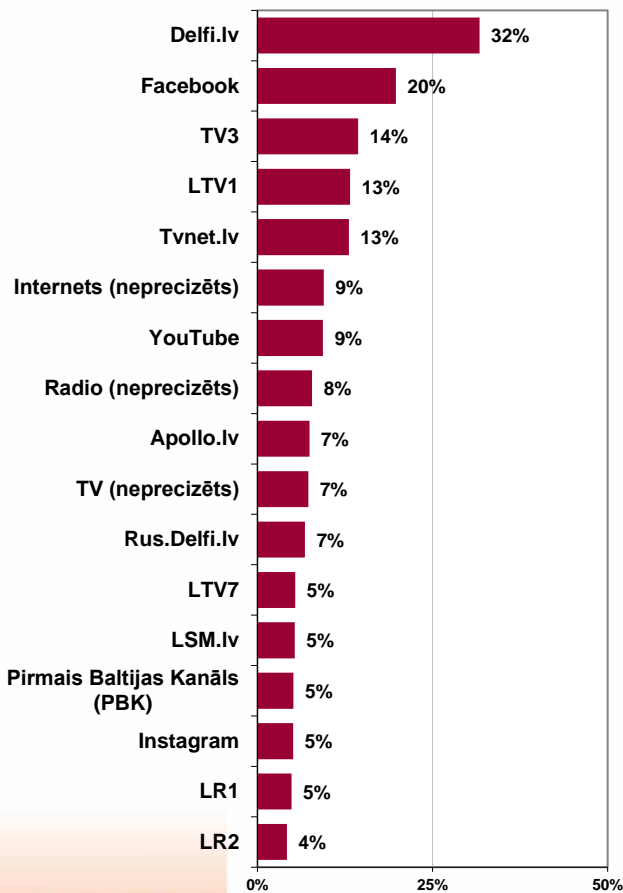

Mērķa grupa: mazākumtautību pārstāvji

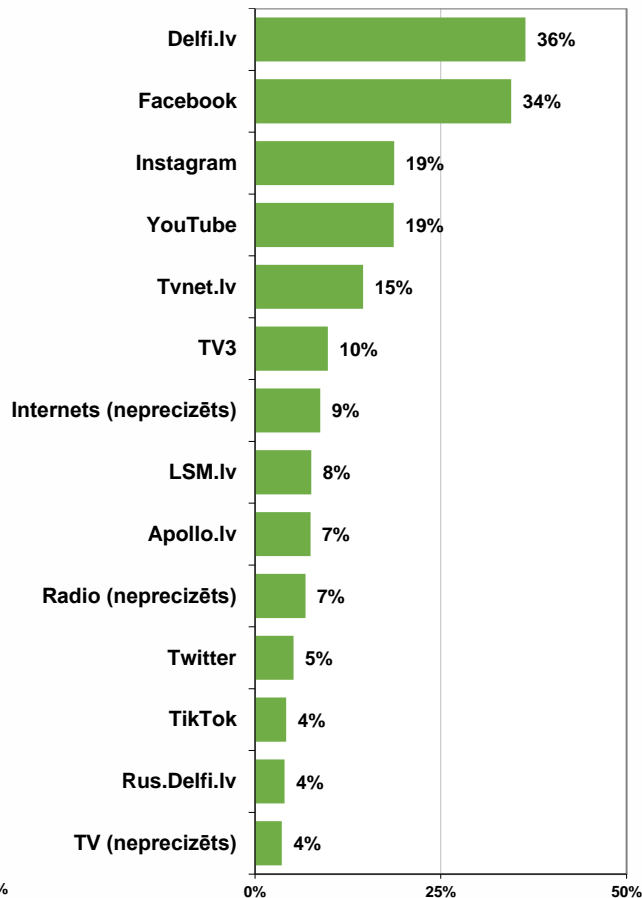
Populārākie mediji

Nosauciēt, lūdzu, Jūsu trīs visbiežāk lietotos medijus vai informācijas resursus ikdienā?

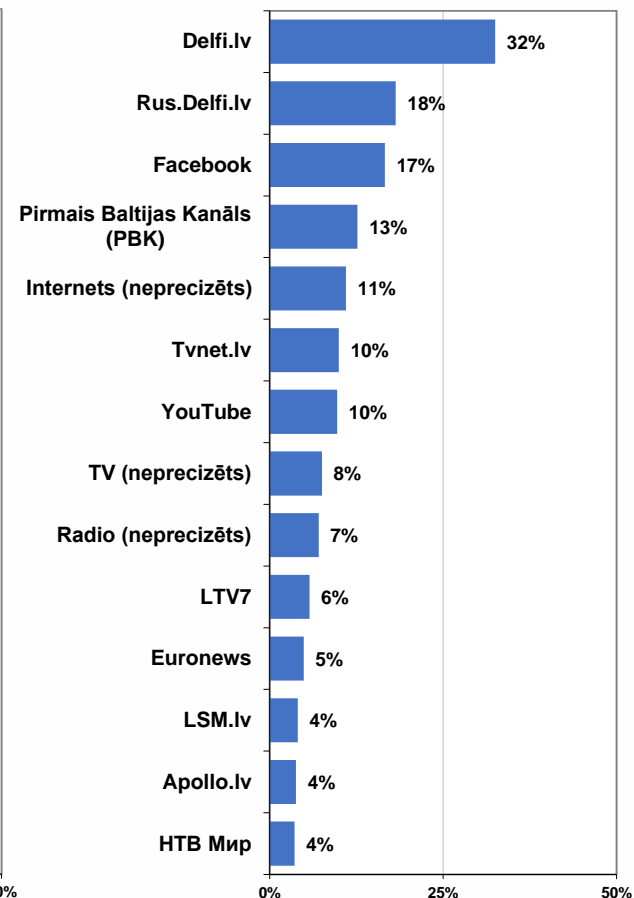
Visi aptaujas dalībnieki

MG1: respondenti vecumā no 16 līdz 30 gadiem

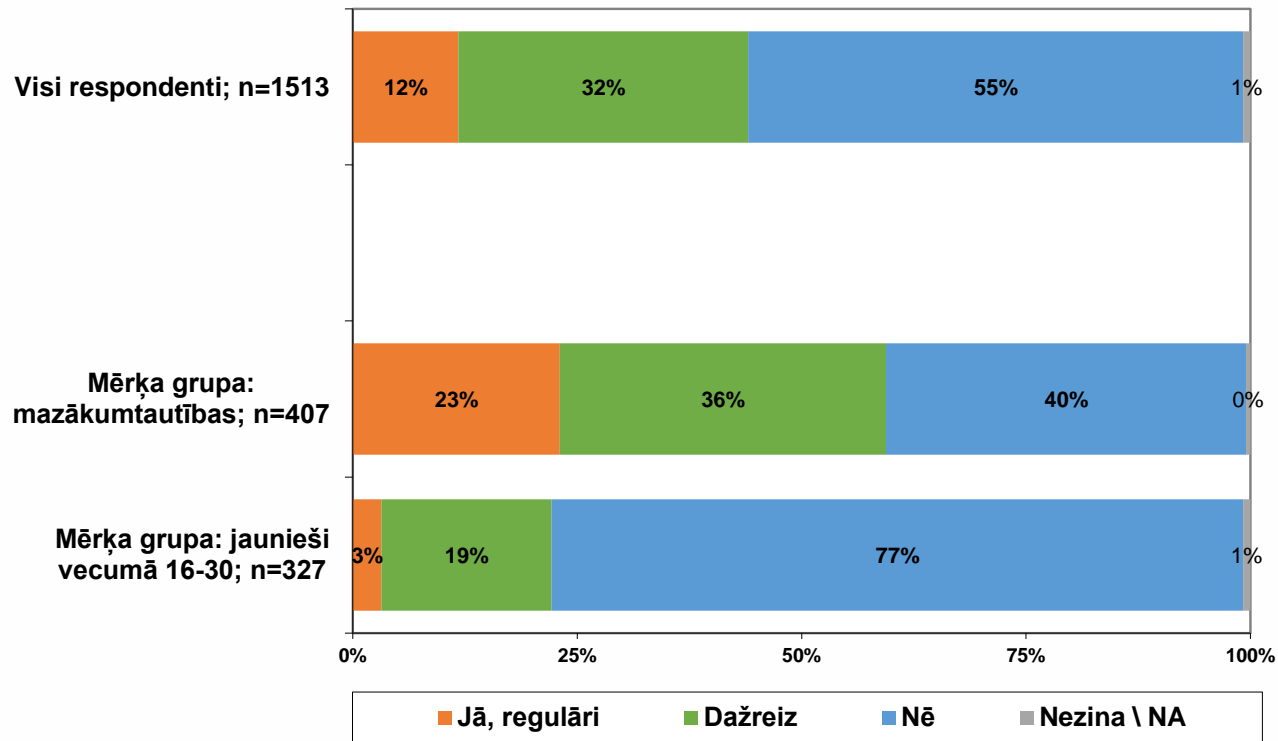

MG2: cittautieši

Krievijā veidoto programmu patēriņš

Vai Jūs skatāties Krievijā veidotās televīzijas programmas kā, piemēram, NTV, RTR Rossiya, Ren TV?

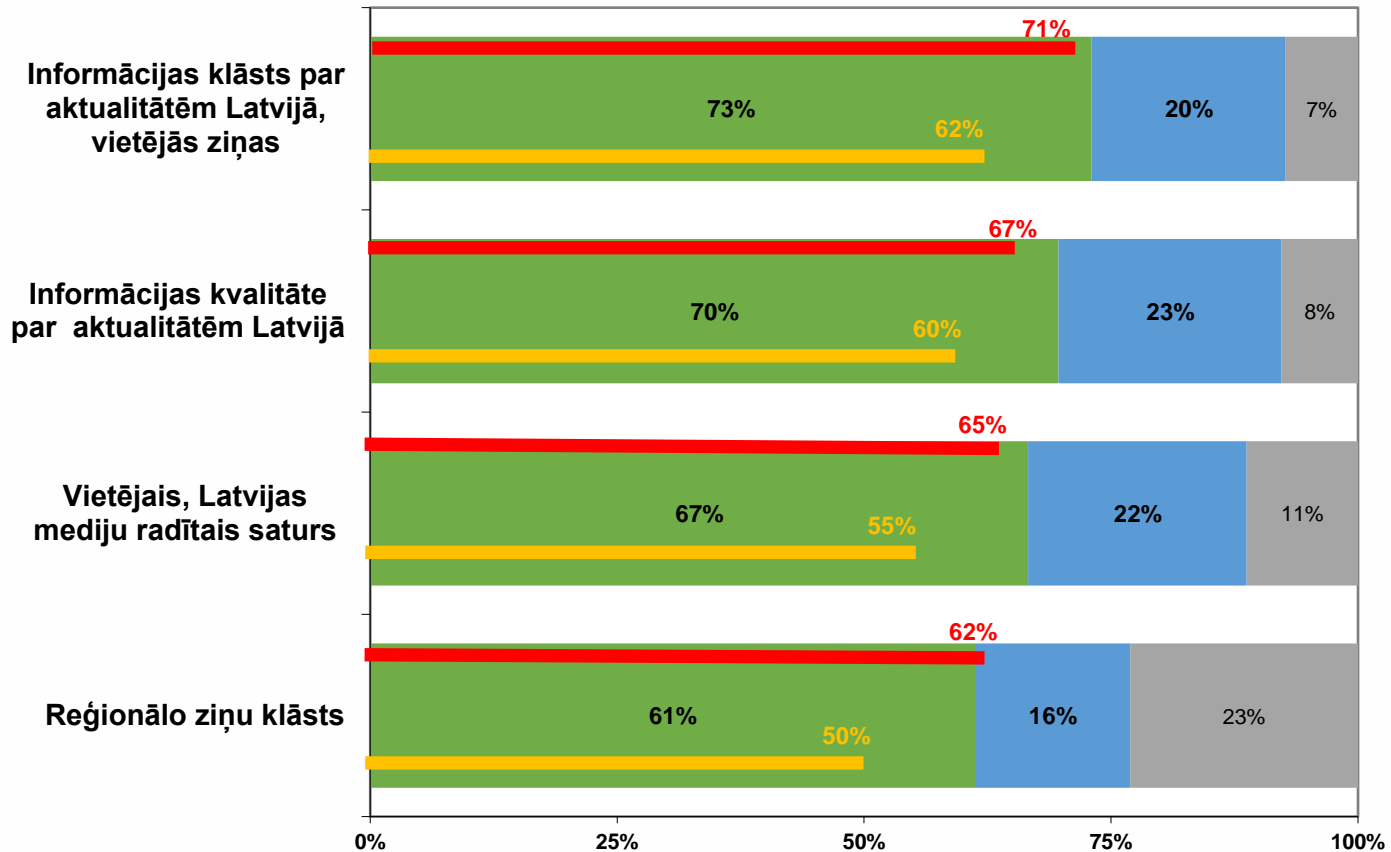
3. Latvijas mediju radītā satura, vietējo un reģionālo ziņu vērtējums

Latvijas mediju radītā saturs, vietējo un reģionālo ziņu vērtējums

Izlase: visi aptaujas dalībnieki

Cik lielā mērā Jūs apmierina vai neapmierina ... ?

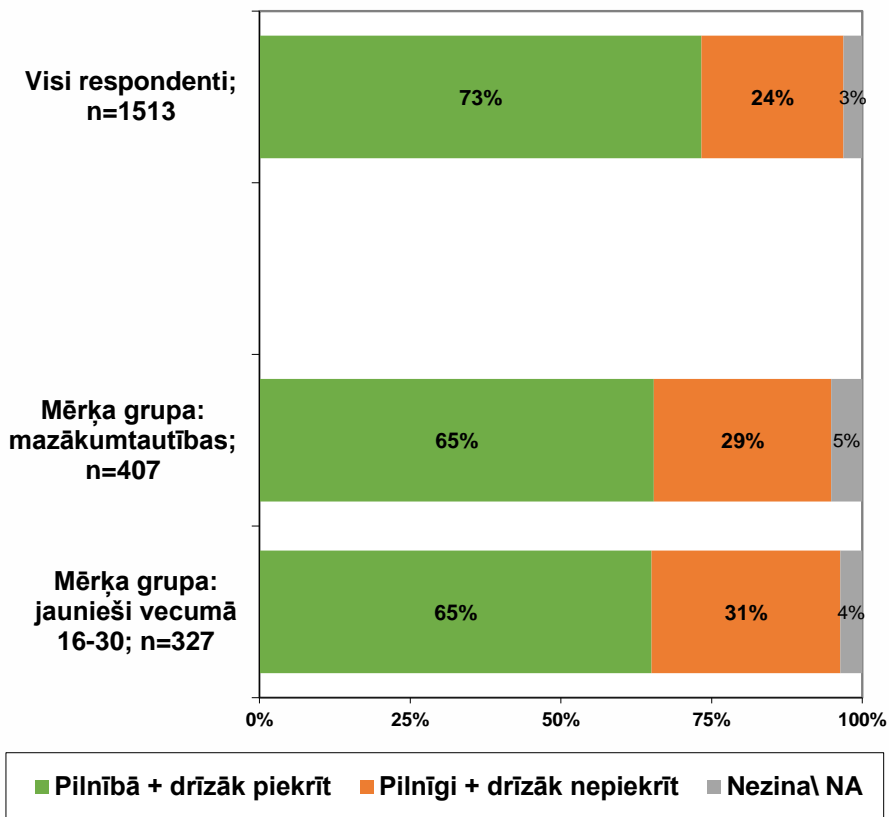
■ Apmierina + drīzāk apmierina ■ Neapmierina + drīzāk neapmierina ■ Nezin\ NA

■ Mērķa grupa: respondenti vecumā no 16 līdz 30 gadiem; apmierina + drīzāk apmierina

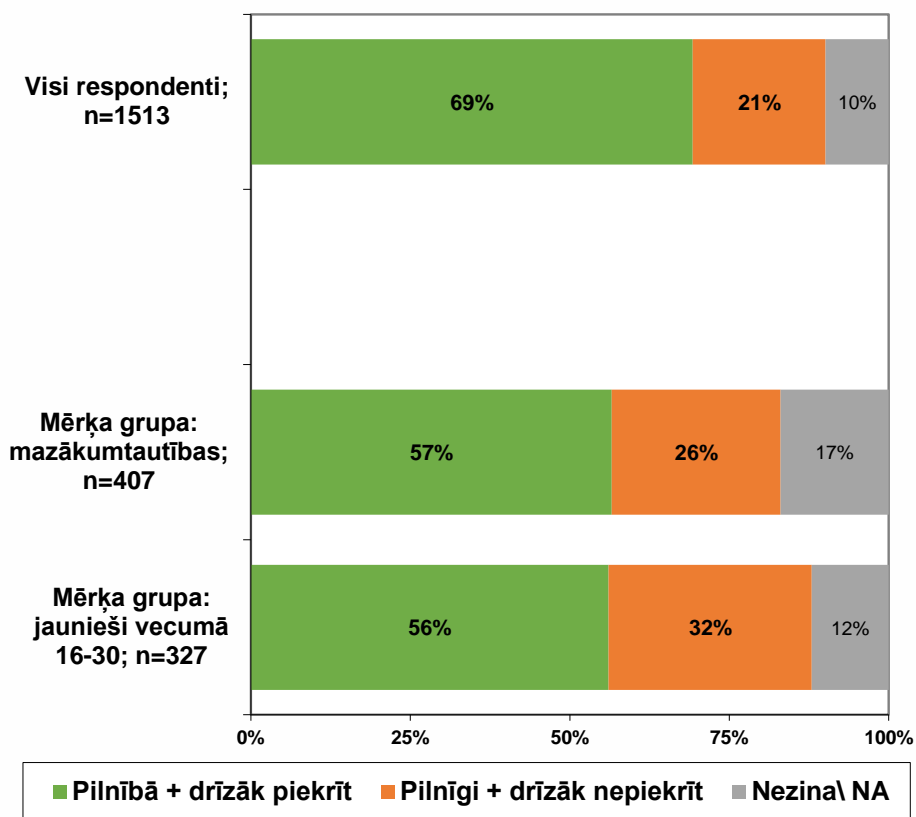
■ Mērķa grupa: mazākumtautību pārstāvji; apmierina + drīzāk apmierina

Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat izteikumiem ... ?

Ziņas par vietējām aktualitātēm, notikumiem Latvijā es gūstu tikai no vietējiem medijiem

Man ir svarīga tā informācija, ko sniedz sabiedriskie mediji – LTV, LR un LSM.lv

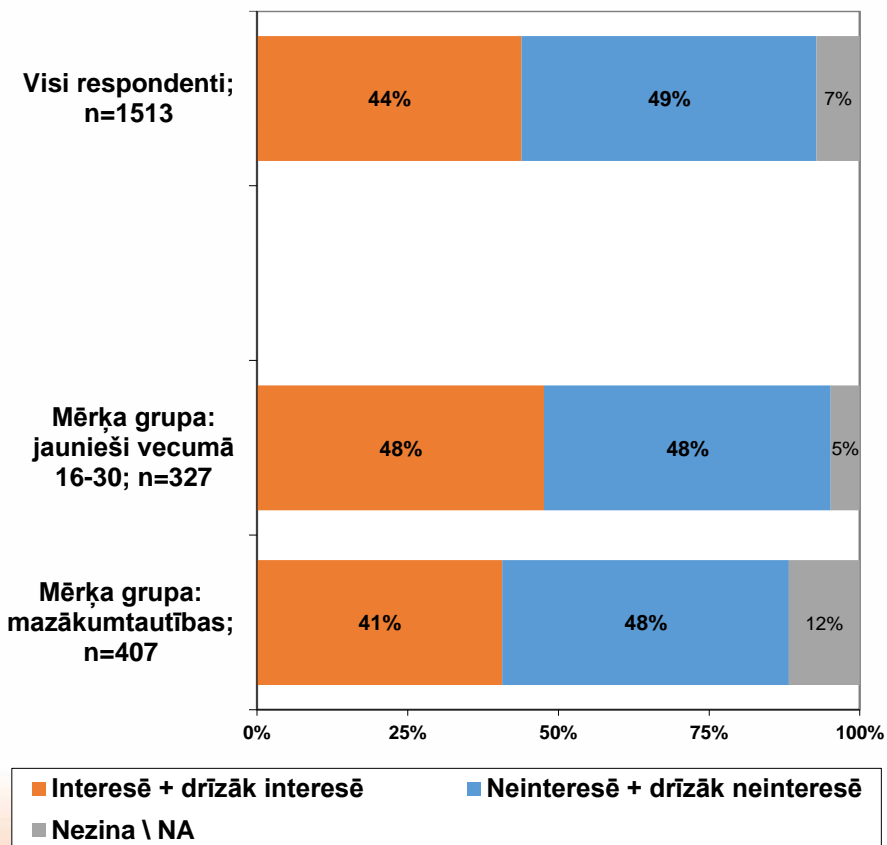

4. Latvijas sabiedrības medijpratība

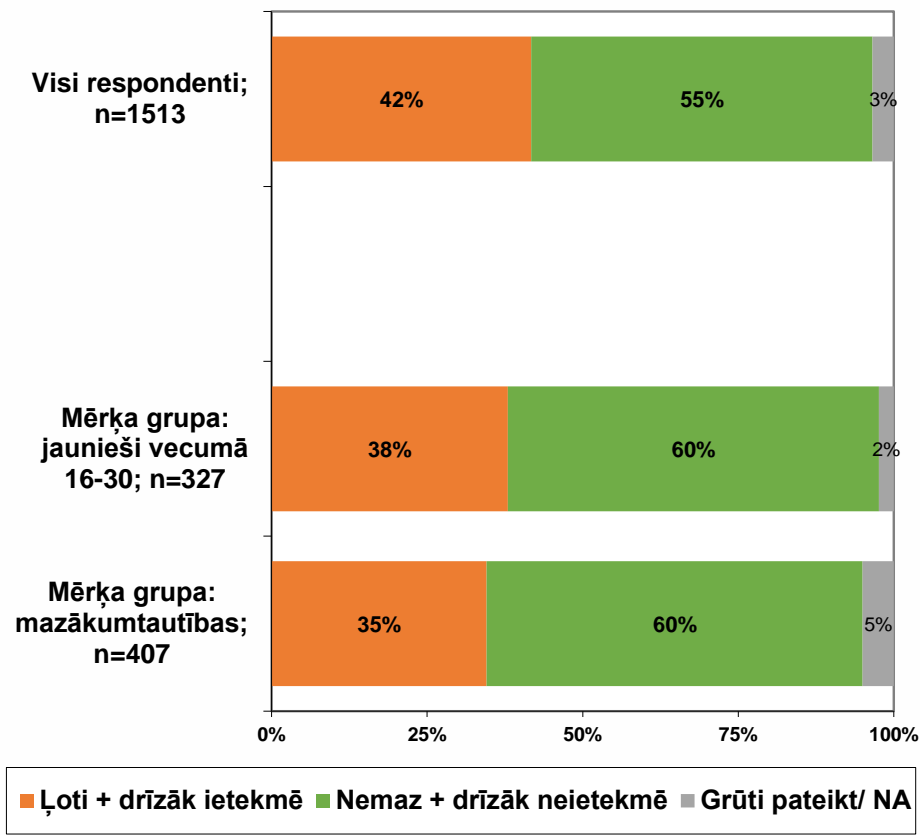
Interese par medijpratību

Cik lielā mērā Jūs personīgi interesē medijpratības tēma?
ar "medijpratību" saprotot prasmi meklēt un atrast informāciju, kritiski izvērtēt mediju sniegto informāciju, spēju atpazīt uzticamu žurnālistiku no viltus ziņām, kā arī prasmi pašam radīt saturu

Priekšstati par to, cik lielā mērā mediji ietekmē personīgos uzskatus

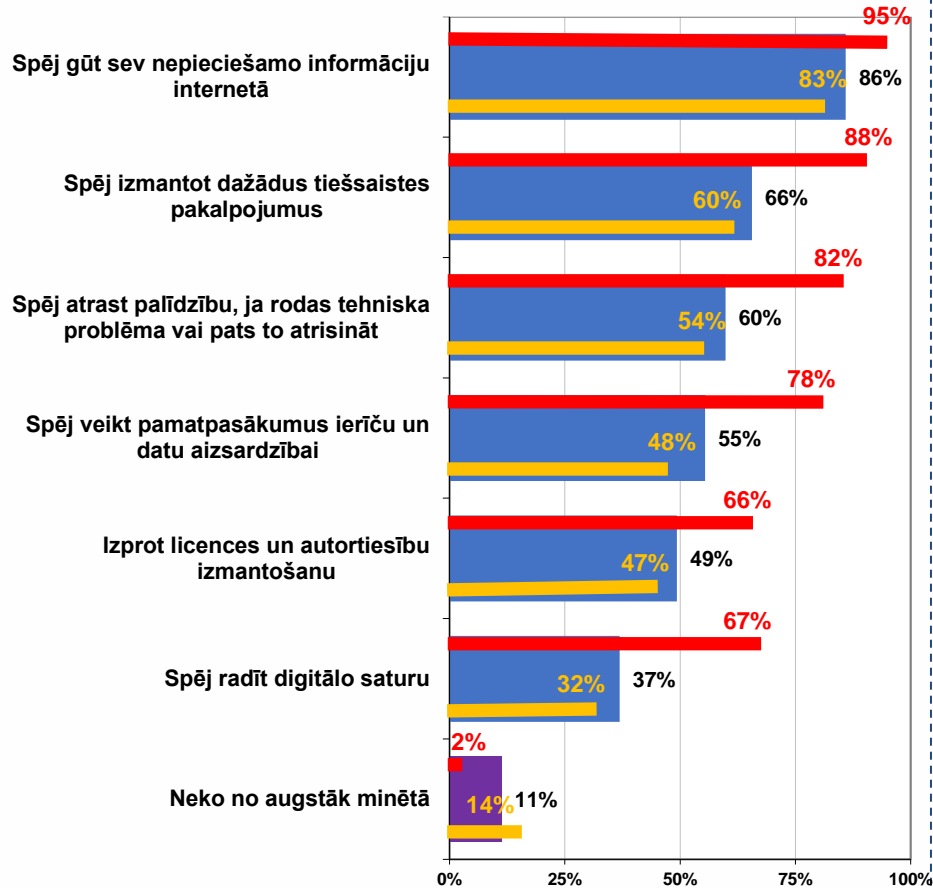
Cik lielā mērā, Jūsprāt, mediji un to saturs ietekmē Jūsu uzskatus (viedokli par dažādiem jautājumiem, vērtībām, notikumiem)?

Digitālā vide un prasmes

Izlase: visi aptaujas dalībnieki

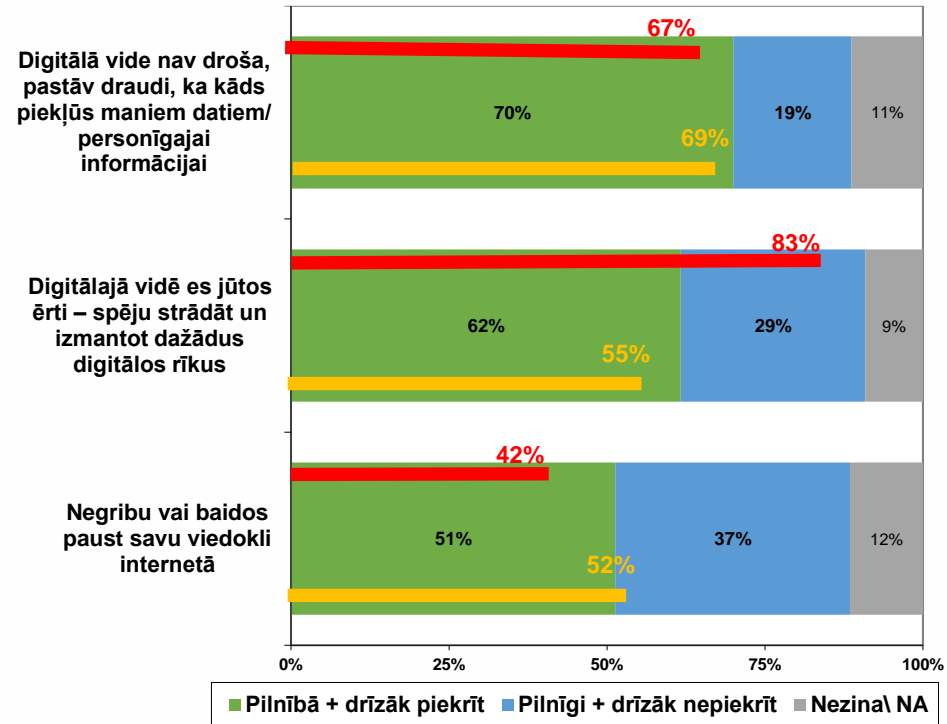
Runājot par digitālajām prasmēm, vai Jūs ...?

MG: respondenti vecumā no 16 līdz 30 gadiem

MG: mazākumtautību pārstāvji

Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat izteikumiem ... ?

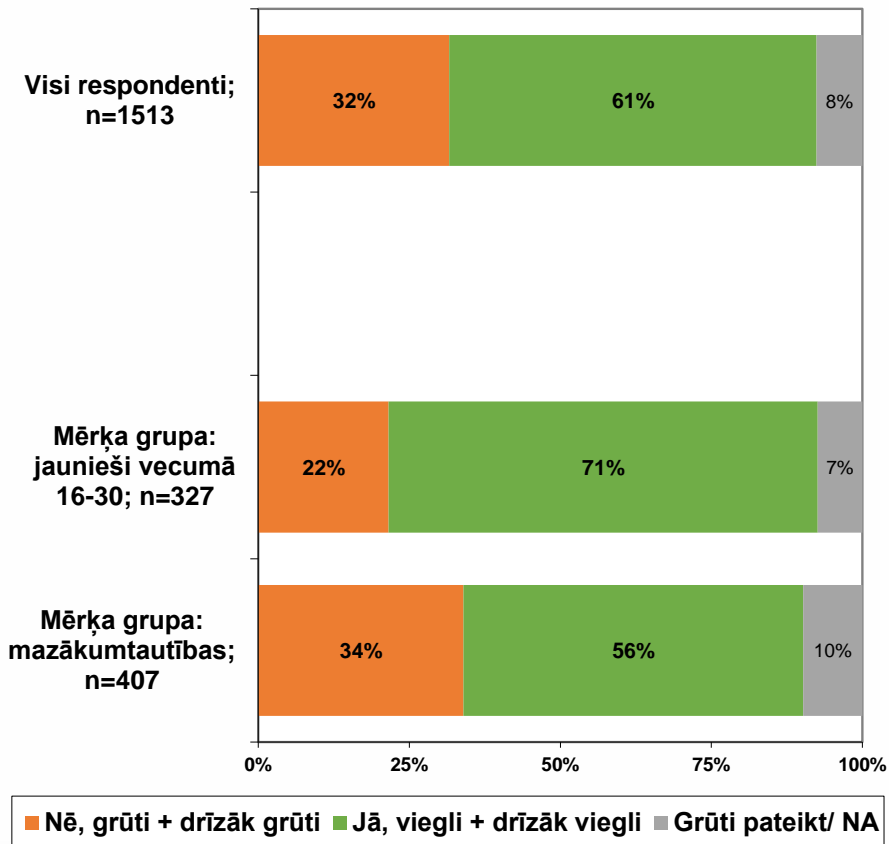

MG: respondenti vecumā no 16 līdz 30 gadiem; pilnībā + drīzāk piekrīt

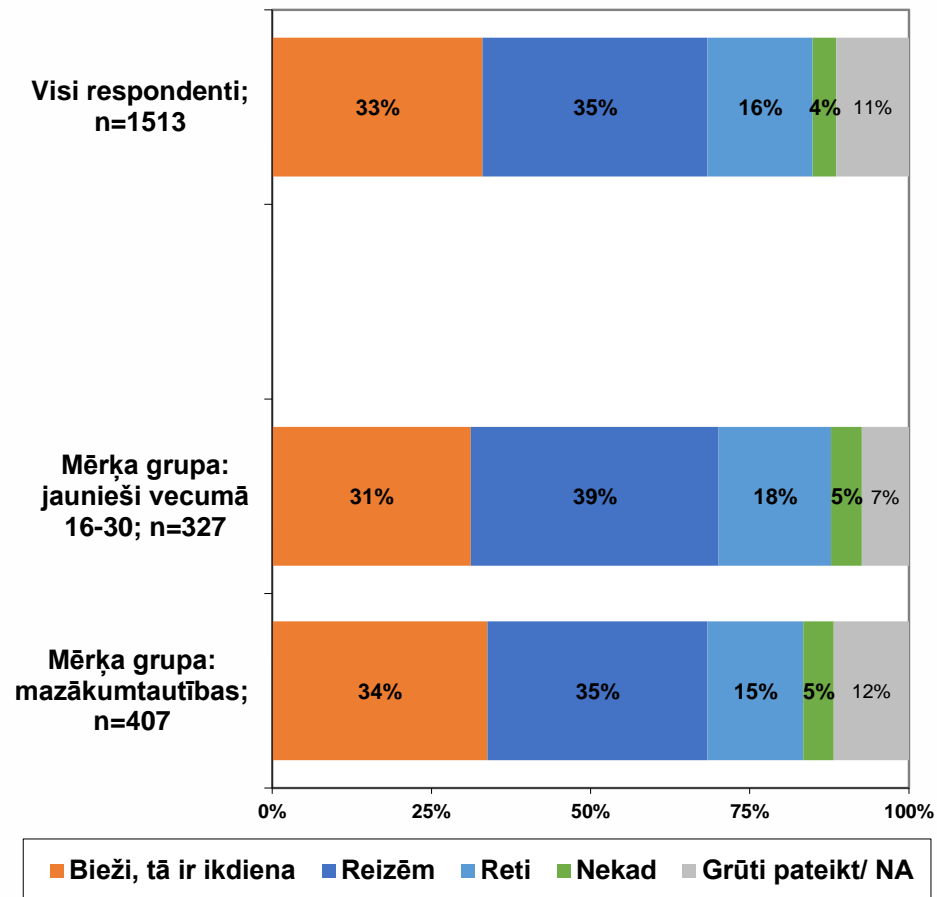
MG: mazākumtautību pārstāvji; pilnībā + drīzāk piekrīt

Prasmes atpazīt uzticamu informāciju, saskare ar viltus ziņām

Runājot par Jūsu pieredzi mediju izmantošanā, vai Jums ir viegli atpazīt uzticamu informāciju medijos no manipulatīvas (safabricētas, maldinošas)?

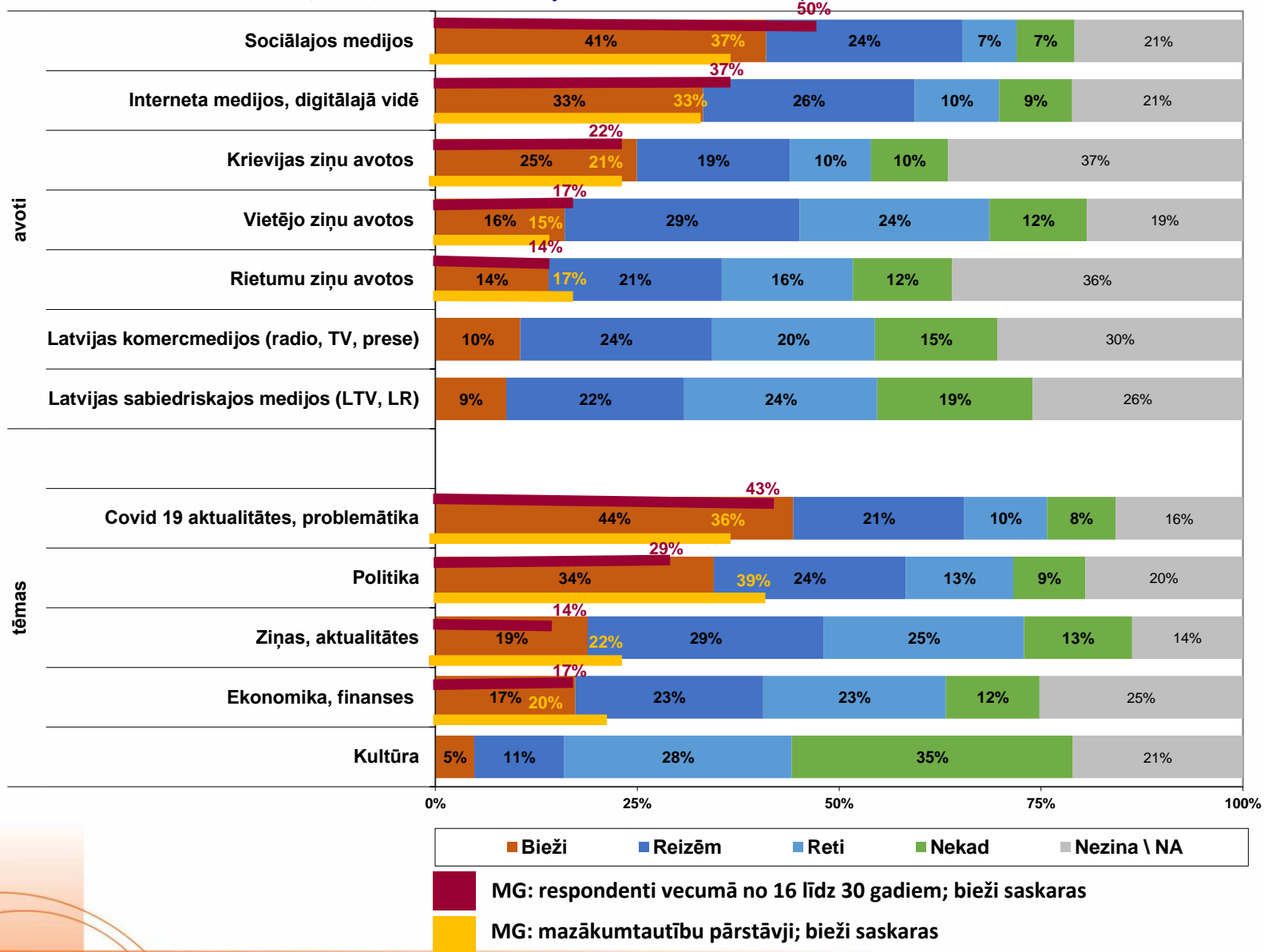
Runājot par Jūsu pieredzi mediju izmantošanā, cik bieži Jūs medijos saskaraties ar viltus ziņām - manipulatīvu, safabricētu, maldinošu, nepatiesu informāciju?

Saskare ar viltus ziņām

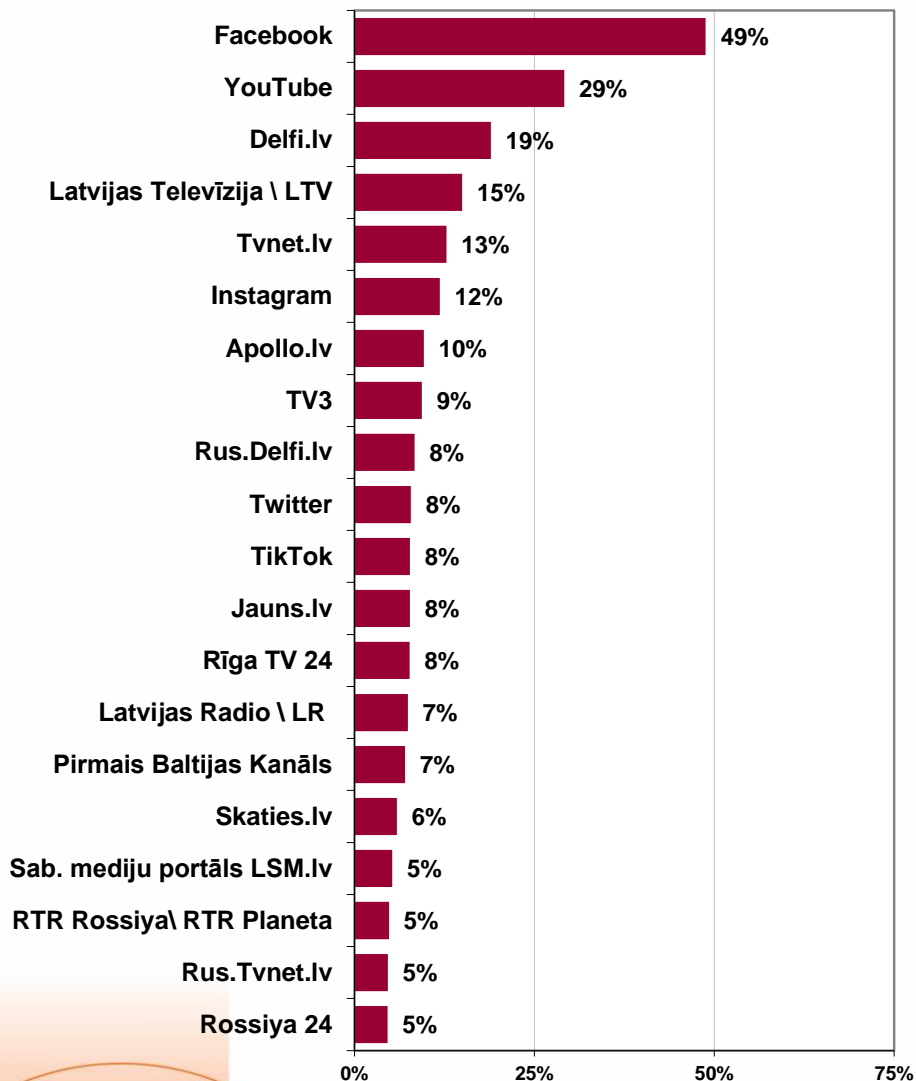
Izlase: visi aptaujas dalībnieki

Sakiet, lūdzu, cik bieži Jūs medijos saskaraties ar viltus ziņām šādās tēmās un avotos?

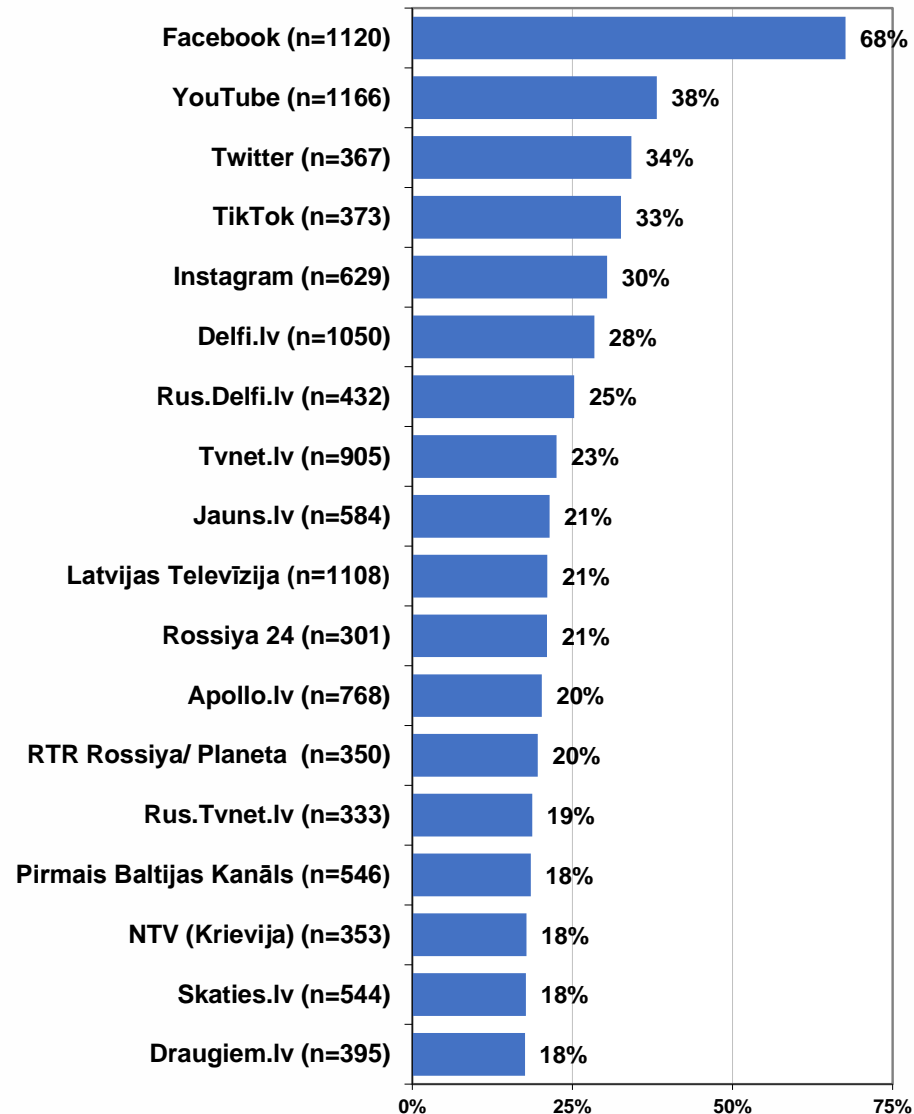

Pēdējo 12 mēnešu laikā saskāries ar viltus ziņām šādos medijos:

Izlase: visi aptaujas dalībnieki; n=1513

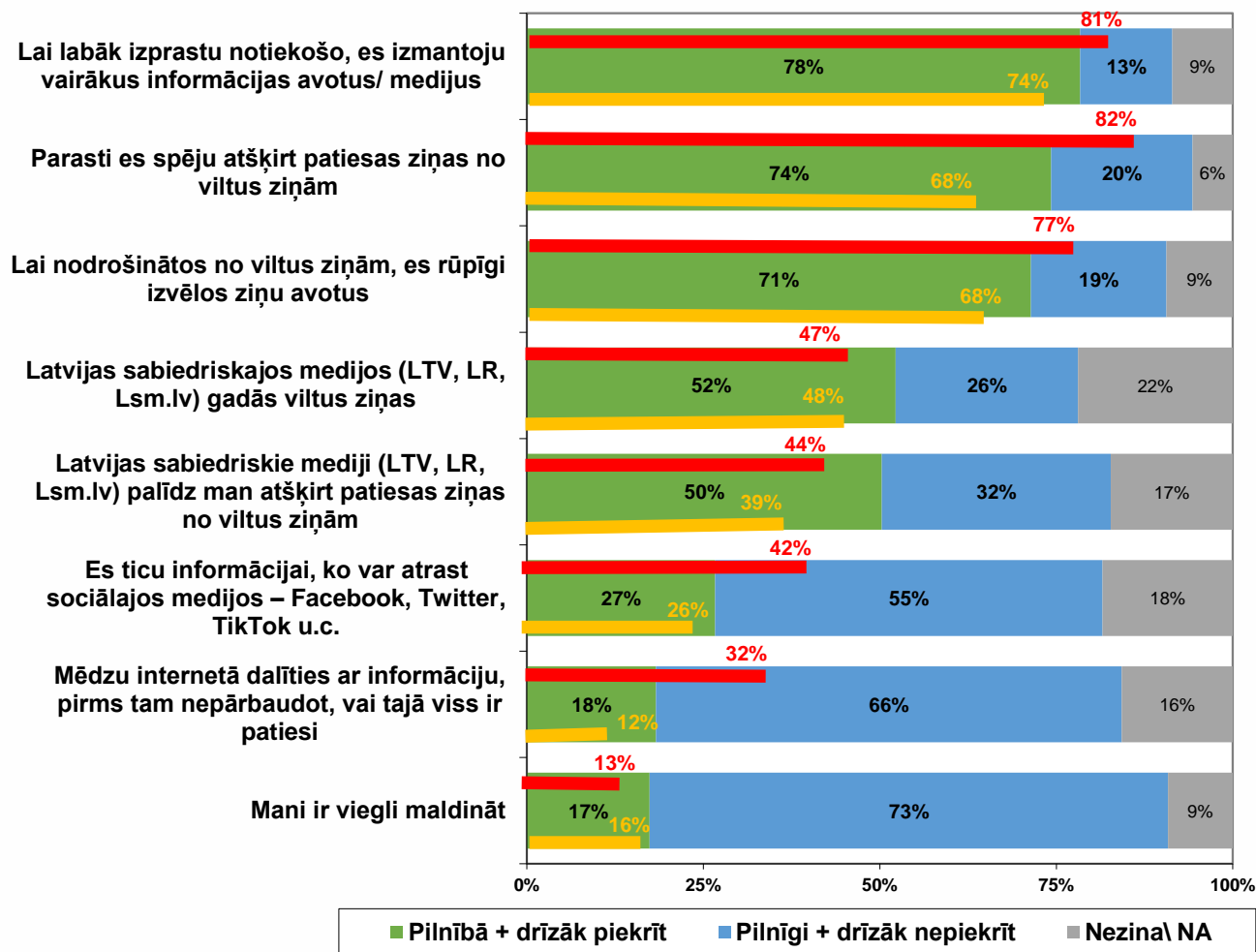
Izlase (n): respondenti, kuri izmanto attiecīgo mediju

Prasmes atpazīt uzticamu informāciju, saskare ar viltus ziņām

Izlase: visi aptaujas dalībnieki

Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat izteikumiem ... ?

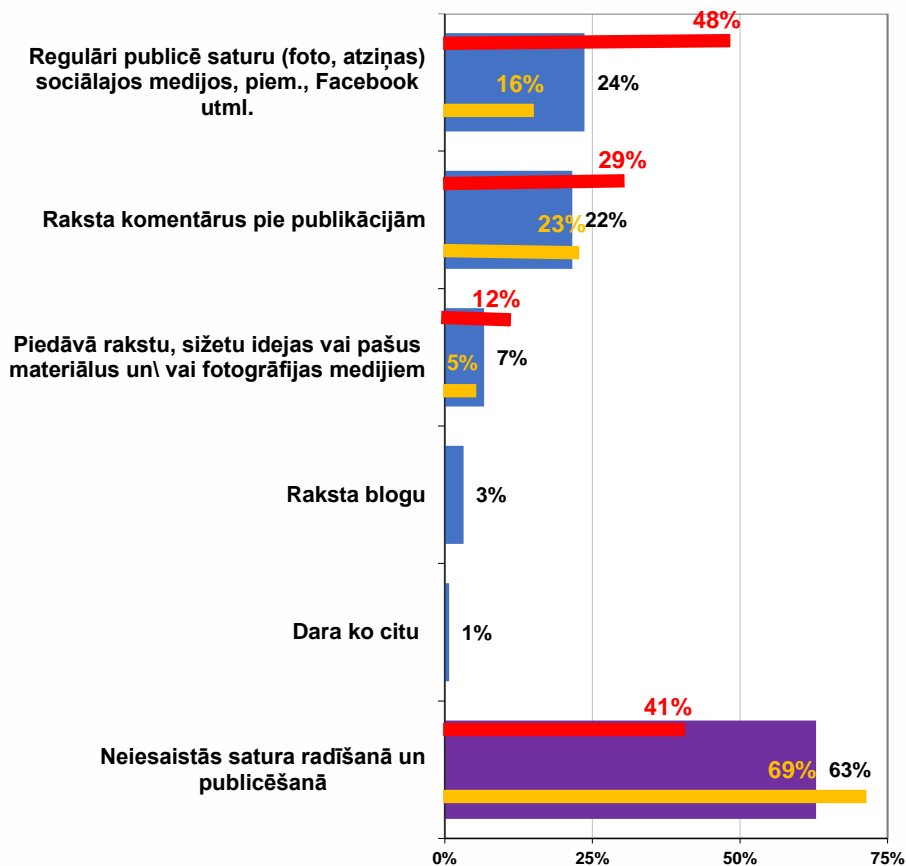
MG: respondenti vecumā no 16 līdz 30 gadiem; pilnībā + drīzāk piekrīt

MG: mazākumtautību pārstāvji; pilnībā + drīzāk piekrīt

Dalība publiska satura radīšanā

Izlase: visi aptaujas dalībnieki

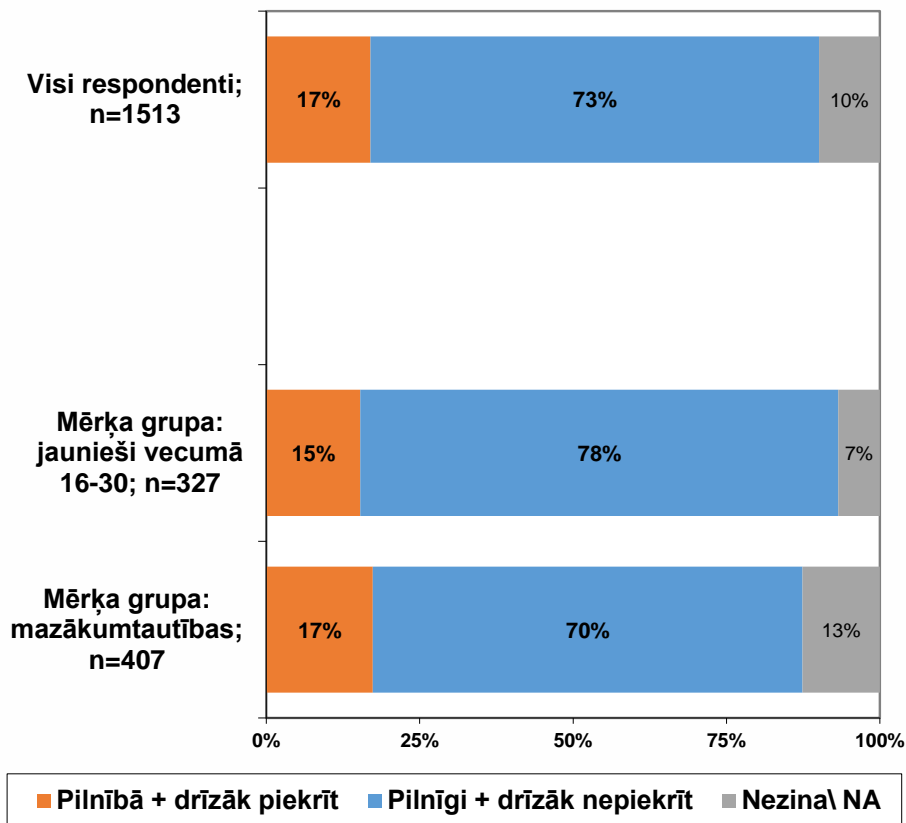
Runājot par satura radīšanu, ko no minētā Jūs darāt?

■ MG: respondenti vecumā no 16 līdz 30 gadiem

■ MG: mazākumtautību pārstāvji

Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat izteikumam ... ?
Es vēlētos iesaistīties mediju satura radīšanā, bet man nav nepieciešamo prasmju un zināšanu

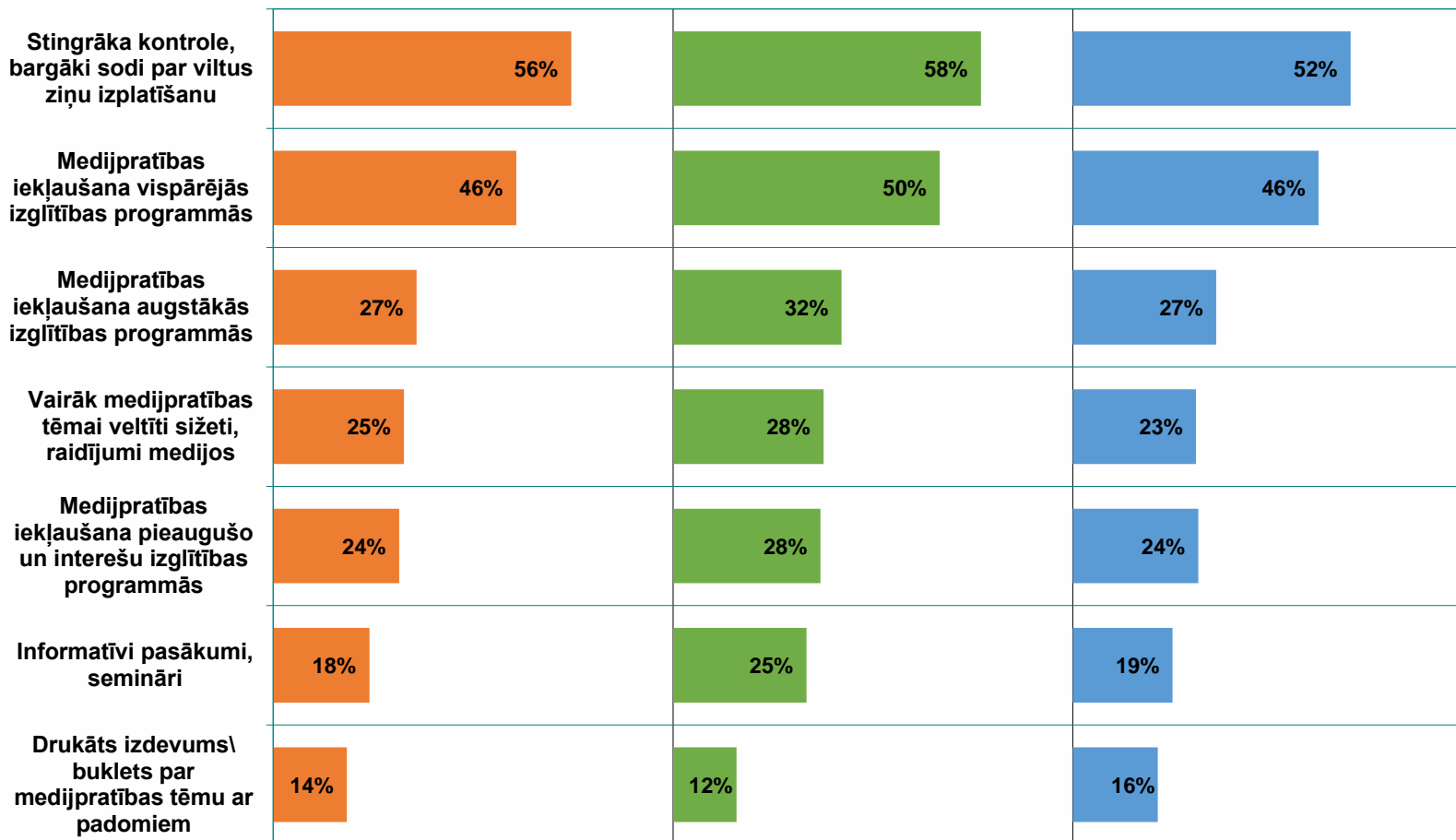
■ Pilnībā + drīzāk piekrīt ■ Pilnīgi + drīzāk nepiekrīt ■ Nezina\ NA

Soļi medijpratības veicināšanai

Kuri no sekojošajiem soļiem, Jūsaprāt, būtu efektīvi medijpratības veicināšanā un nepatiesas informācijas izplatības mazināšanā?

■ Visi respondenti; n=1513   ■ Mērķa grupa: jaunieši vecumā 16-30; n=327   ■ Mērķa grupa: mazākumtautības; n=407

3 soļi informatīvās telpas drošības uzlabošanai: 1) izglītība (medijpratības iekļaušana visu līmeņu izglītības programmās), 2) medijpratība (kursi mediju profesionāļiem); 3) demokrātisko vērtību iedzīvināšana (izglītības programmās, medijos).

Soļi medijpratības veicināšanai

Mediju vides ekspertu ieteikumi NEPLP medijpratības veicināšanai un Latvijas informatīvā telpas drošības stiprināšanai

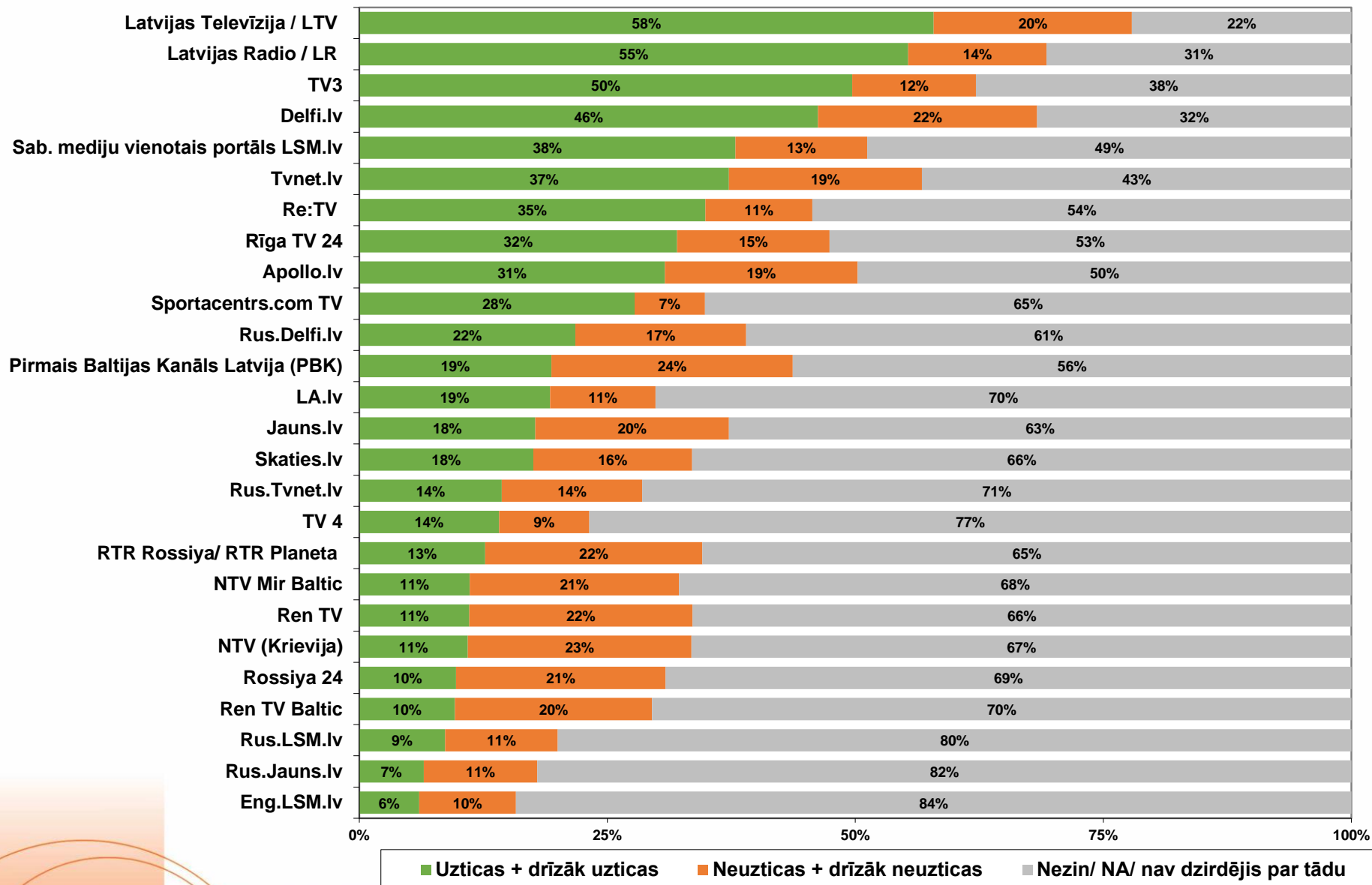
- 1) Visaptverošas **ilgtermiņa stratēģijas** izstrādes veicināšana un līderības uzņemšanās medijpratības veicināšanas procesa virzīšanā, izstrādē un koordinēšanā visplašākajā līmenī;
- 2) Dalība medijpratības teorētiskā satura un interaktīvu rīku praktisko iemaņu trenēšanai izstrādē un iekļaušanā **skolu un augstskolu mācību programmās** (Somijā ir īpaša lietotne skolotājiem, kur katru nedēļu tiek iztirzātas 2 ziņas);
- 3) Veicināt **ārpusskolas izglītojošu pasākumu** (piem., “Skolas somas” programmas ietvaros) piedāvājumu un interaktīvu rīku izstrādi (piem., datorspēles, kas nepiespiestā veidā palīdzētu apgūt medijpratības pamatprincipus (BBC medijpratības spēle);
- 4) **Kursu un profesionālu treniņu organizēšana mediju vides profesionāļiem** – žurnālistiem, redaktoriem, piesaistot ārvalstu medijpratības speciālistus, iepazīstināt ar ārvalstu labajām praksēm;
- 5) **Aktivizēt nevalstisko organizāciju sektoru** organizējot konkrētām mērķa grupām orientētu medijpratības apguves programmu un rīku izstrādes iepirkumus, vienlaicīgi uzturot augstas piedāvājumu kvalitātes prasības (pašlaik šie projekti ļoti lēni evolucionē) un nodrošinot pietiekamu finansējumu ilgtermiņa projektiem, kā arī nodrošināt to nepārtrauktību un secīgu attīstību;
- 6) Veicināt veiksmīgu medijpratības **izglītojošu produktu apmaiņu** starp dažādām institūcijām, kas varētu realizēties kā vienotas vietnes izveide;
- 7) Īpašu medijpratības prasmju apguvei paredzētu **interaktīvu rīku** (infogrammas, spēles, testi) **izstrāde** un izvietošana mediju portālos, tai skaitā NEPLP un citu ar šo tēmu saistītu NVO mājas lapās, kur varētu būt medijpratībai veltīta īpaša sadaļa;
- 8) Veicināt reālu aktuālu **“viltus ziņu” fiksēšanu**, atspoguļošanu un iztirzāšanu medijos. Iespējams var tikt veidota šādiem mērķiem paredzēta īpaša vietne, kur jebkurš var iesūtīt pamanīto viltus ziņu gadījumu, ko uzskatāmi izanalizē medijpratības eksperti, tādējādi graužot šādu” viltus ziņu izplatītāju” reputāciju un sabiedrības uzticēšanos;
- 9) Veicināt medijpratības tēmai veltītu **diskusiju raidījumu** veidošanu; **analītisku rakstu** (ietverot spilgtus piemērus) ievietošana interneta portālos un drukātajos medijos; **blogeru un influenceru** piesaistīšanu, kuri var saistoši runāt par nopietnām tēmām, t.sk. izstrādāt saturu, ko jauniešiem vienkāršā valodā pasniedz vienaudži, izvietojot TikTok, Instagram, 16+ platformās;
- 10) Valsts finansējums varētu tikt piesaistīts arī **dokumentālu filmu un mākslas filmu ražošanai**, kurā ar mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem tiek stāstīts par situācijām, kurās ir medijpratības prasmes vai neprasmes iespaido notikumu gaitu.

5. Uzticēšanās medijiem

Sakiet, lūdzu, cik lielā mērā Jūs uzticaties šādiem medijiem?

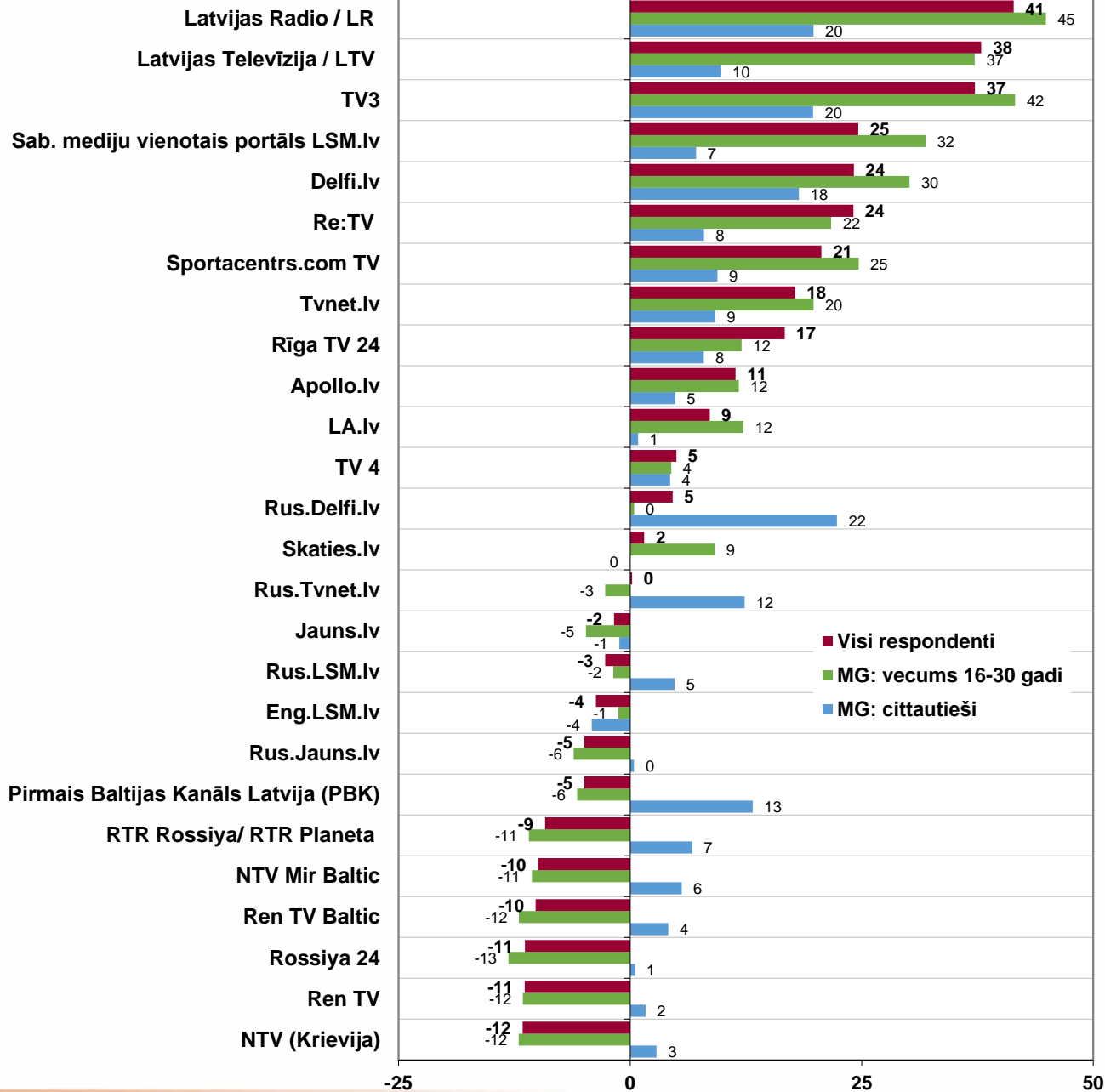
(Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1513)

Mediju uzticēšanās reitings

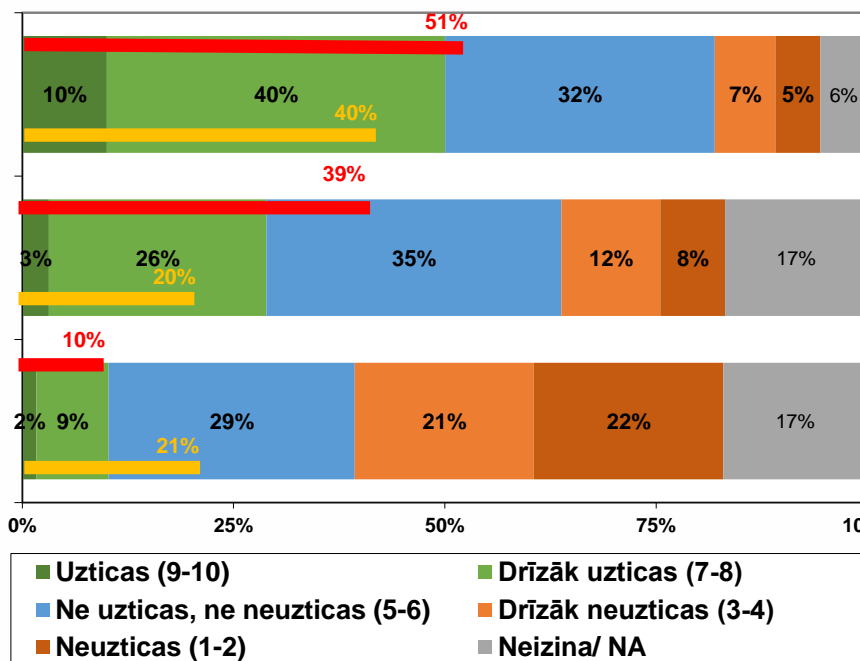
(skalā no -100 līdz 100)

- dažādās tēmās ir vērojama atšķirīga mediju pieeja viedokļu dažādības nodrošināšanai (ir tēmas, un pamatā tā ir politika, kur viedokļu dažādība tiek nodrošināta ar pašu mediju dažādību nevis viena un tā paša medija ietvaros);
- sabiedriskie mediji vairāk seko valdības dienas kārtībai, tas arī nosaka ziņu raidījumu saturu, tāpēc ir «varas partiju viedokļu tribīne», savukārt komerciālie mediji ir daudz brīvāki, un apzināti izvēlas alternatīvu viedokļu paudējus, tāpēc nereti ir - opozīcijas partiju pārstāvēto vērtību un viedokļu tribīne;
- būtiska viedokļu daudzveidības nodrošināšanā ir žurnālistu profesionalitāte, prasme konfrontēt viedokļus, neļaujot dominēt kādai vienai pusei, un autoritāte;
- dažādu valodu pārstāvjiem ir svarīgi sēdēt kopīgi pie viena galda, kopienā nošķirtība neveicina savstarpējo dialogu un sapratni, un spēju vienoties, kas ir ļoti būtiska valstiski svarīgos jautājumos

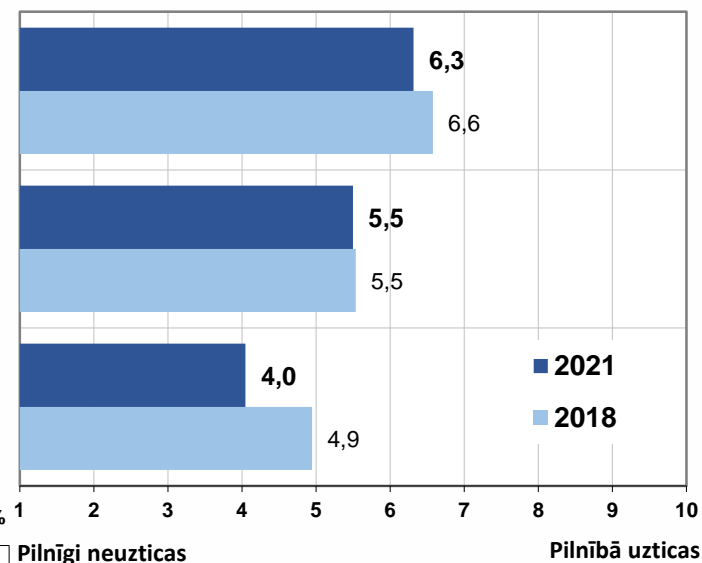

Uzticēšanās Latvijas, Rietumu un Krievijas ziņu avotiem

Runājot par dažādu notikumu atspoguļojumu, cik lielā mērā Jūs uzticaties šiem ziņu avotiem? Vērtējumu, lūdzu, sniedziet skalā no 1 līdz 10, kur 1 ir "pilnībā neuzticaties" un 10 ir "pilnībā uzticaties" (Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1513)

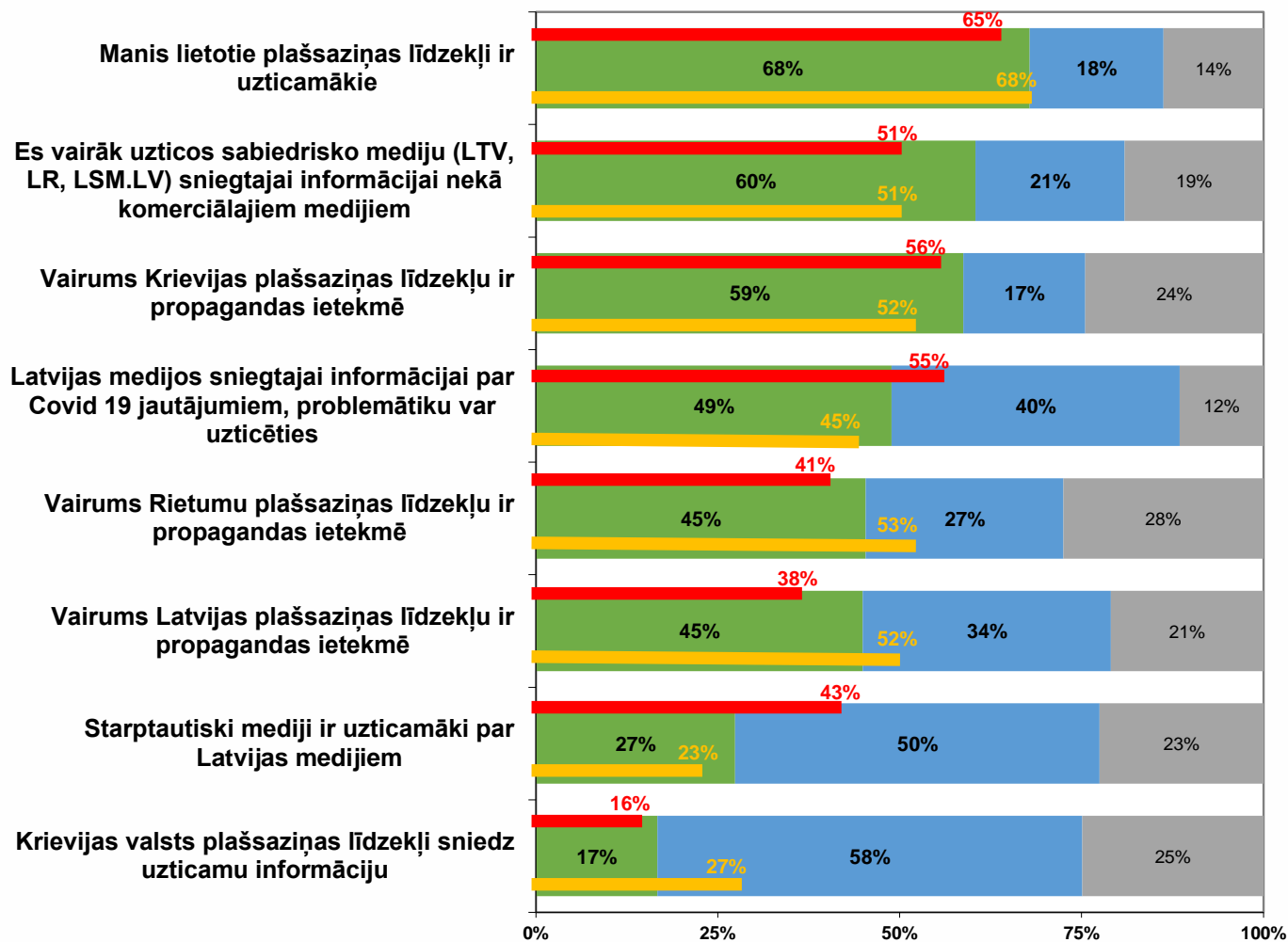
Vidējais vērtējums 10 punktu skalā

Uzticēšanās Krievijas ziņu avotiem ir tipiska vidēja un vecāka gadagājuma Latvijas krievvalodīgo auditorijas pazīme, mazākumtautības pārstāvoši jaunieši vairāk izmanto un uzticas Rietumu ziņu avotiem nekā Krievijas valsts oficiālajiem plašsaziņas līdzekļiem.

Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat izteikumiem ... ?

(Izlase: visi aptaujas dalībnieki)

■ Pilnībā + drīzāk piekrīt
 ■ Pilnīgi + drīzāk nepiekrīt
 ■ Nezina \ NA

■ MG: respondenti vecumā no 16 līdz 30 gadiem; pilnībā + drīzāk piekrīt

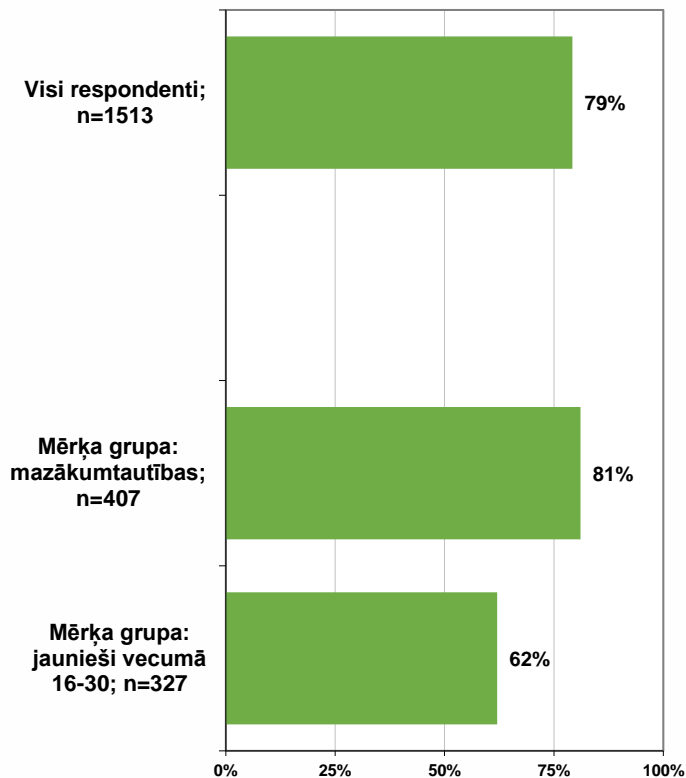
■ MG: mazākumtautību pārstāvji; pilnībā + drīzāk piekrīt

6. Attieksme pret NEPLP liegumu Latvijā retranslēt programmu “Rossija RTR”

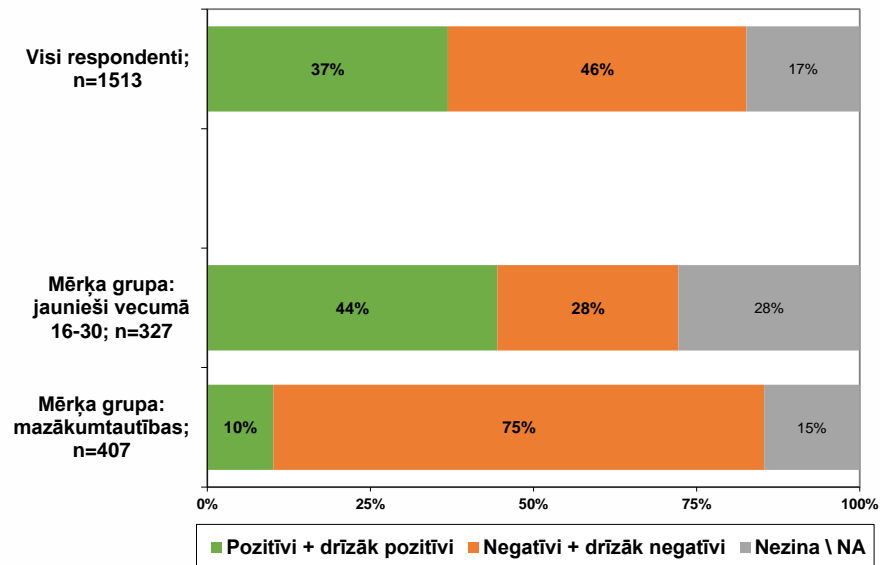
Ir dzirdējuši, ka Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome uz gadu aizliegusi retranslēt un izplatīt Latvijas teritorijā programmu "Rossija RTR" par nauda kurināšanu vai līdzīgiem pārkāpumiem

«Ja Latvijas nacionālās drošības koncepcijā tiek definēts, ka Krievijas militārās aktivitātes ir viens no nacionālās drošības riskiem, tad tas ir problemātiski ja Latvijas mediju telpā ir brīvi pieejami mediji, kuru saturu ietekmē valsts, kura Latvijai ir problemātiska drošības kontekstā. No šāda viedokļa raugoties, ierobežojumu uzlikšana ir pareiza.»

Jādomā par to, kā auditorijai piedāvāt ja ne labāku, tad vismaz līdzvērtīgu saturu tam, kas tai tiek atņemts.

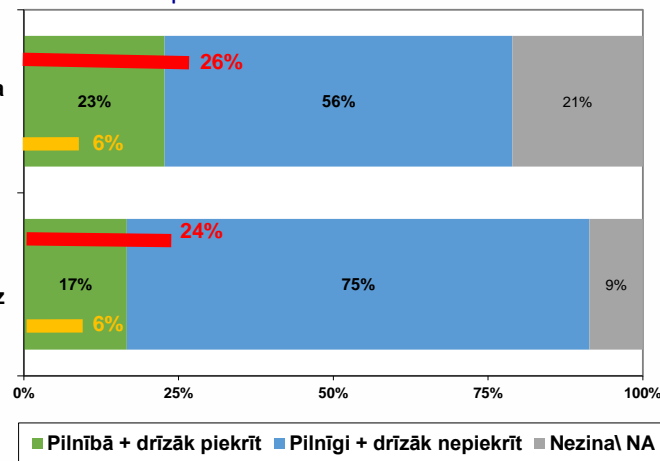
Kā Jūs vērtējat šo Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes soli – uz gadu aizliegt retranslēt un izplatīt Latvijas teritorijā programmu "Rossija RTR" par nauda kurināšanu vai līdzīgiem pārkāpumiem?

Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat izteikumiem ... ?

NEPLP lēmums uz gadu aizliegt retranslēt un izplatīt Latvijā "Rossija RTR" bija pārāk maigs, vajadzēja piemērot stingrākas sankcijas

Krievijas valsts TV kanālu translācija Latvijā būtu jāaizliedz

MG: respondenti vecumā no 16 līdz 30 gadiem; pilnībā + drīzāk piekrīt
MG: mazākumtautību pārstāvji; pilnībā + drīzāk piekrīt

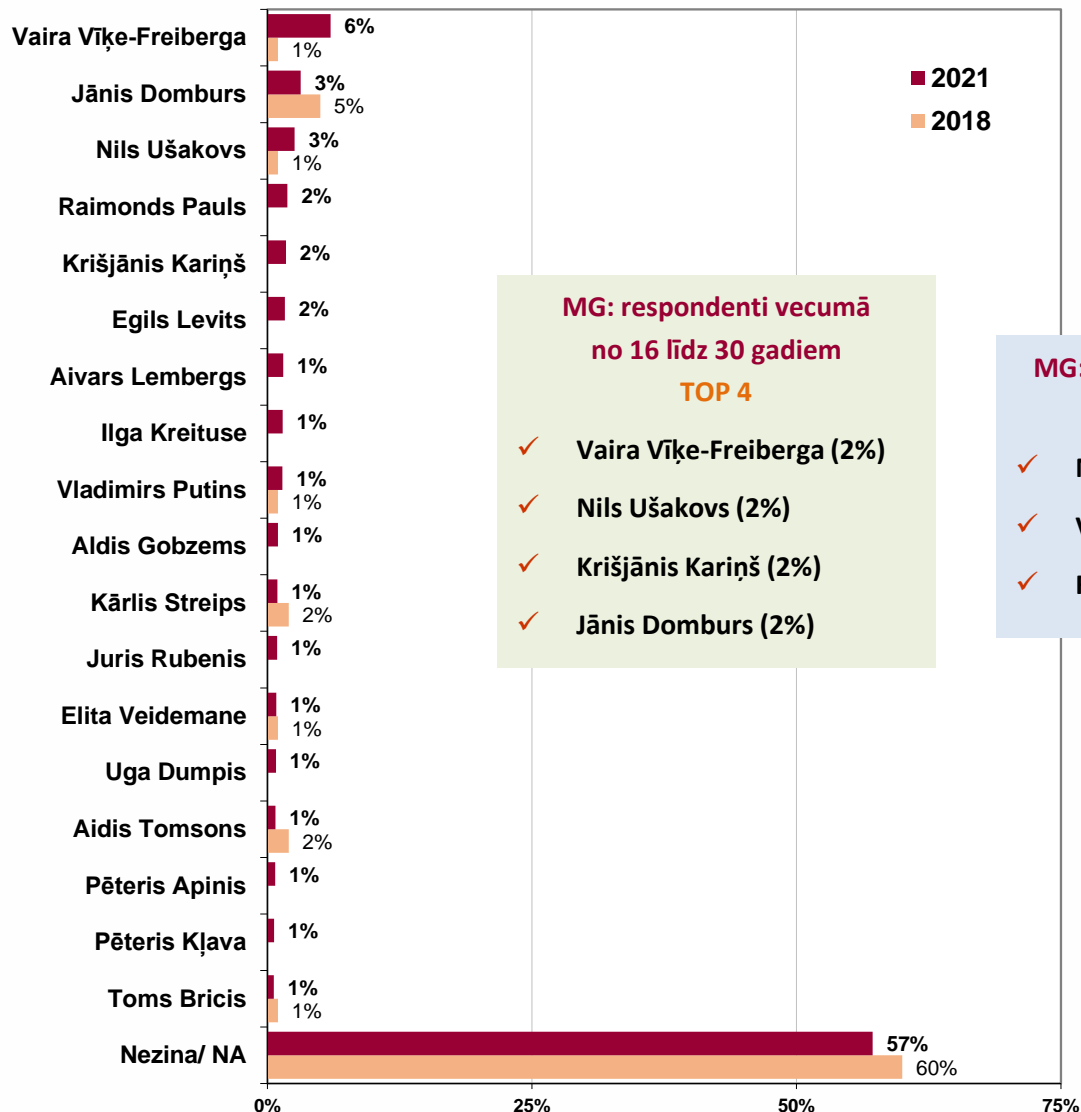
7. Autoritātes, viedokļu līderi

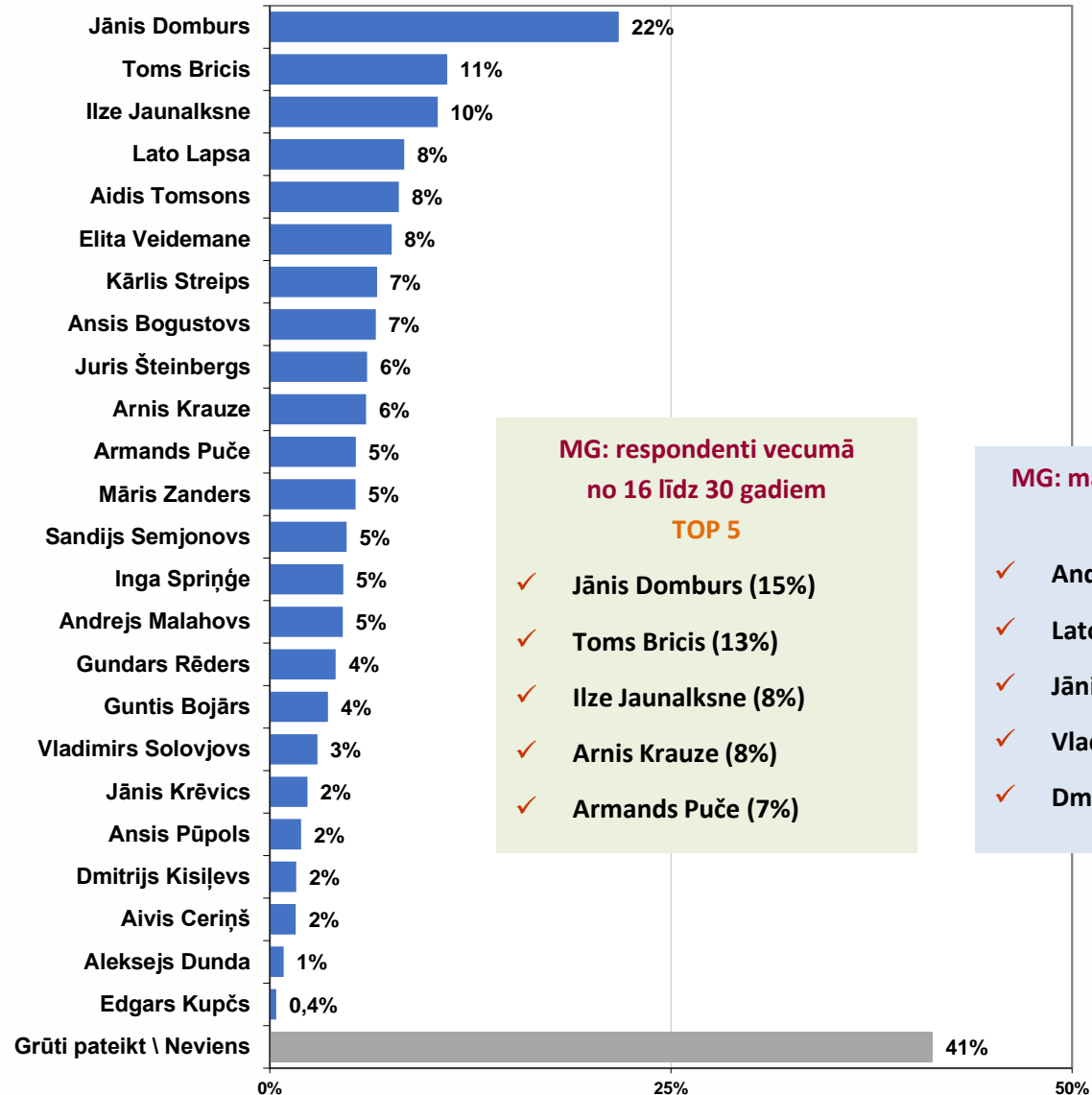
Nosauciet, lūdzu, personu, kurš Jums ir autoritāte un kura viedoklī Jūs ieklausāties?

BIEŽĀK MINĒTĀS ATBILDES

(Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1513)

Šeit ir saraksts ar dažādiem žurnālistiem vai ar medijiem saistītiem pārstāvjiem.
 Nosauciet, lūdzu, tos, kuru viedoklim Jūs uzticaties visvairāk
 (NE VAIRĀK KĀ 3 ATBILDES)
 (Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1513)

Paldies par uzmanību!